

XXIV. Yleiset työt

Kaupungin yleisten töiden lautakunnan v:ltä 1941 laatima kertomus oli seuraavan sisältöinen:

Kesäkuussa puhjennut uusi sota ja siitä johtunut tilanne vaikuttivat suuresti myöskin yleisten töiden lautakunnan ja rakennustoimiston toimintaan. Kun suuri määrä viranhaltijoita ja työntekijöitä joutui ase- ja työpalvelukseen, oli monien töiden ja tehtävien kunnollinen suorittaminen vähentynein työvoimin usein varsin vaikeata.

Yleisten töiden lautakunta. Lautakuntaan kuuluivat v:ksi 1941 valittuina puheenjohtajana kansaneläkelaitoksen johtaja J. E. Huttunen, varapuheenjohtajana vanhempi oikeusneuvosmies K. E. Furuhjelm sekä jäseninä ent. pankinjohtaja T. N. A. Grotenfelt, toimitsija E. H. Härnä, sähkötyöntekijä O. W. Oksanen, professori O. A. Tarjanne ja insinööri T. R. Vähäkallio. Kaupunginhallituksen edustajana lautakunnassa oli teknillinen johtaja, insinööri A. E. Moring. Lautakunnan sihteerinä toimi varatuomari H. E. Arvidson.

Lautakunta kokoontui 49 kertaa ja käsitteli kokouksissaan 1,406 asiaa. Lähetettyjen kirjelmien luku oli 515.

Lautakunnan vuoden aikana käsittelemistä lukuisista työ- y.m. asioista ja kertomusvuoden aikana teetetyistä uudis- ja korjaustöistä tehdään selkoa jäljempänä rakennustoimiston eri osastojen toimintaa selostettaessa. Mainittakoon tässä kuitenkin eräät huomattavimmat lautakunnan käsittelemät asiat:

Kiinteistöhallinnon uudelleenjärjestely. Kaupunginhallitus oli lokakuun 29 p:nä päättänyt esittää kaupunginvaltuustolle kiinteistöhallinnon ja urheilulautakunnan osittaista uudelleenjärjestämistä. Asiasta oli myös pyydetty yleisten töiden lautakunnan lausuntoa, koska aloite edellytti m.m. rakennustoimiston puisto-osaston siirtämisen kiinteistötoimistoon. Antamassaan lausunnossa lautakunta ehdotti, että tällä kertaa luovuttaisiin ehdotetusta uudelleenjärjestelystä sekä siihen liittyvästä rakennustoimiston puisto-osaston liittämisestä kiinteistötoimistoon, mutta esitti samalla, että puistoasioiden vastaista hoitoa ryhdyttäisiin muuten parantamaan kaupungin kiinteistöhallinnon ja urheilulautakunnan uudelleenjärjestämistä koskevan suunnitelman perusteluissa esitetyllä tavalla ja ottamalla lisäksi huomioon läheisemmän yhteistoiminnan järjestämisen kiinteistötoimiston asemakaavaosaston ja kaupunginpuutarhurin kesken.

Kalajäähdyttämö. Kaupunginhallituksen pyydettyä yleisten töiden lautakunnan lausuntoa suunnitellun kalajäähdyttämön rakentamista koskevasta asiasta lautakunta joutui käsittelemään tämän kysymyksen kertomusvuoden kesäkuussa. Kalajäähdyttämön rakentamisesta oli laadittu 2

vaihtoehtoista suunnitelmaa, joista toinen edellytti jäähdyttämön rakentamisen välittömästi teurastamon konehallin yhteyteen ja toinen sen sijoittamisen konehallin ja tukkuhallin väliselle alueelle. Lautakunta, joka asiaa käsitellessään kiinnitti huomiota yksinomaan jäähdyttämön sijoituspaikkaan, asettui puolestaan kannattamaan jälkimmäistä ehdotusta, jota teurastamolautakuntakin oli puoltanut.

Varatyöohjelma. Kertomusvuoden alkupuolella esiintyi kaupungissa jonkin verran työttömyyttä, jonka lieventämiseksi järjestettiin rakennustoimiston katu- ja satamarakennusosastoilla pienehkössä määrässä varatöitä. Nämä työt olivat laajimmillaan huhtikuussa, jolloin niissä oli työntekijöitä yhteensä 425. Kaupunginhallitus oli kevättalvella kehoittanut lautakuntaa laadituttamaan suunnitelman työttömyyden lieventämiseksi tarkoitettujen varojen käyttämisestä. Kun kuitenkin työolosuhteet sodan takia sittemmin perinpohjin muuttuivat, ja työttömyys tällöin loppui kokonaan, lautakunta kaupungininsinöörin ehdotuksesta esitti kaupunginhallitukselle, että kyseisen varatyöohjelman laatiminen saisi tällä kertaa raueta, johon kaupunginhallitus sittemmin suostuikin.

Rakennustoimiston rakennusmestarien virkojen vakinaistaminen. Tämä asia, joka koski työmäärähoista palkattujen, rakennustoimiston eri osastoilla toimivien rakennusmestarien toimien vakinaistamista, ei johtanut myönteiseen tulokseen lautakunnan aikaisemman kielteisen asiaan suhtautumisen sekä kaupunginvaltuuston maaliskuun 12 p:nä tekemän samansuuntaisen päätöksen takia.

Kesälomat. Sodan takia viranhaltijoiden ja työntekijäin kesälomat täytyi suurelta osalta joko peruuttaa tai keskeyttää. Monet viranhaltijoista saivat vain vähäisen osan lomastaan, ja ainoastaan eräät rakennustoimiston naispuoliset viranhaltijat nauttivat kesälomansa kokonaisuudessaan. Kesälomaa myönnettiin vuoden aikana kaikkiaan 3,309 työntekijälle yhteensä 42,560 päivää seuraavasta yhdistelmästä ilmenevin tavoin:

Osasto	Työntekijöitä, jotka nauttivat kesälomaa												Yhteensä	Kesälomapäiviä yhteensä
	2	3	4	5	9	12	14	18	21	28	32			
	päivää													
Satamarakennusosasto ..	—	3	—	17	169	83	1	34	138	69	2	516	8,131	
Katurakennusosasto	9	25	2	130	688	430	2	97	368	117	—	1,868	24,881	
Talorakennusosasto	3	47	—	175	121	68	—	38	25	16	—	493	4,584	
Puisto-osasto	37	28	—	42	80	45	—	14	6	10	—	262	2,286	
Varasto-osasto	—	—	—	9	36	39	—	21	51	14	—	170	2,678	
Yhteensä	49	103	2	373	1,094	665	3	204	588	226	2	3,309	42,560	

Tapaturmat. Tapaturmaisesti vahingoittui 520 työntekijää, joille tämän perusteella suoritettiin vahingonkorvausta yhteensä 393,307: 45 mk. Invaliideiksi joutuneiden 5 työntekijän puolesta maksettiin elinkorkorahastoon yhteensä 148,936: 75 mk. Tapaturmista aiheutuneet kustannukset olivat yhteensä 542,244: 20 mk. Työntekijät olivat vakuutetut Vakuutus oy. Pohjolassa siten, että kaupunki lopulta vastasi kaikista vakuutuksesta aiheutuneista menoista.

Ansiomerkki 50-vuotisesta palveluksesta. Sen johdosta, että huhtikuun 15 p:nä oli kulunut 50 vuotta siitä, kun katurakennusosaston työnjohtaja

M. V. Finell oli tullut Helsingin kaupungin palvelukseen, lautakunta luovutti hänelle Keskuskauppakamarilta hankitun kultaisen ansiomerkin muistoksi tästä poikkeuksellisen pitkästä palvelusajasta.

Työntekijät ja työpalkat. Seuraava taulukko osoittaa rakennustoimiston eri osastojen työntekijäin lukumäärän kunkin kuukauden lopussa:

Kuukausi	Säätämisen- osasto	Käsitte- osasto	Talonrak- ennusosasto	Puisto- osasto	Varasto- osasto	Yhteensä	Näistä varatöissä		
							Säätämisen- rakennus- osasto	Käsitte- kennus- osasto	Yhteensä
Tammikuu.....	636	1,906	504	97	173	3,316	—	37	37
Helmikuu	640	1,836	435	99	174	3,184	—	39	39
Maaliskuu	641	1,878	329	101	176	3,125	—	33	33
Huhtikuu	719	2,169	323	155	176	3,542	78	347	425
Toukokuu	740	2,134	341	365	177	3,757	81	307	388
Kesäkuu	619	1,745	333	328	178	3,203	31	—	31
Heinäkuu	592	1,862	349	281	178	3,262	—	—	—
Elokuu	598	1,846	327	250	172	3,193	—	—	—
Syyskuu	600	1,849	325	234	179	3,187	—	—	—
Lokakuu	598	1,772	327	185	178	3,060	—	—	—
Marraskuu	611	1,744	340	137	175	3,007	—	—	—
Joulukuu	614	1,722	335	115	175	2,961	—	—	—

Rakennustoimiston töissä maksettiin kertomusvuoden alussa kaupunginvaltuuston lokakuun 26 p:nä 1938 vahvistamat työntekijäin tuntipalkat elokuun 28 p:nä 1940 myönnettyin kalliinajanlisäyksin, joka oli 1: 30 mk tunnilta erinäisin poikkeuksin. Helmikuun 26 p:nä 1941 kaupunginvaltuusto korotti tätä kalliinajanlisäystä 70 p eli siis 2 mk:aan, tullen tämä korotus voimaan helmikuun ensimmäisen tiliviikon alusta. Kesäkuun 18 p:nä kaupunginvaltuusto päätti asettaa työntekijäin, samoin kuin viranhaltijainkin, palkat elinkustannusindeksistä riippuvaisiksi, jonka johdosta työntekijäin kalliinajanlisäykset tunnilta laskettuina nousivat entisestään 20 p eli siis 2: 20 mk:aan, tullen tämä korotus voimaan heinäkuun 1 p:nä.

Työehtosopimus. Kertomusvuoden kesäkuun 4 p:nä kaupunginvaltuusto hyväksyi kaupungin töitä koskevan työehtosopimuksen solmittavaksi kaupunginhallituksen ja Helsingin kunnantyöntekijäin keskustoimikunta r.y:n välillä. Sopimus allekirjoitettiin heinäkuun 1 p:nä, jolloin se myöskin astui voimaan. Siihen ei sisällytetty mitään varsinaista työpalkkojen korotusta, mutta sen sijaan eräiden ammattiryhmien kohdalla toimitettiin työntekijäin perustuntipalkkojen tarkistus.

Rakennustoimiston yksityisille tilaajille suorittamien töiden järjestely. Kaupungin revisiotoimisto oli lautakunnalle lähettämässään kirjelmässä huomauttanut, että toimiston yksityisille tilaajille suorittamat työt näyttivät kaipaavan järjestelyä m.m. siten, että olisi määriteltävä, millaisten töiden teettämiseen rakennustoimiston osastojen oli hankittava yleisten töiden lautakunnan suostumus, jotta voitaisiin mahdollisimman suuressa määrässä välttyä luottotappioilta. Kirjelmän johdosta asiaa käsitellessään lautakunta totesi, että syntyneet luottotappiot olivat olleet hyvin vähäiset verraten yksityisille suoritetuista töistä saatuun voittoon. Samalla lautakunta päätti vahvistaa sen rajan, johon arvioituun kustannussummaan saakka nousevia tilaustöitä rakennustoimiston osastot voivat ottaa vastaan lautakuntaa

kuulematta, 100,000 mk:ksi, huomauttaen kuitenkin lisäksi, että asianomainen osasto tietenkin voi alistaa pienemmänkin tilaustyön lautakunnan harkittavaksi, mikäli kysymyksessä on tilaaja, jonka vakavaraisuutta osasto epäili. Luottotappioiden välttämiseksi oli tietenkin edelleenkin noudatettava mitä suurinta varovaisuutta tilaajiin nähden.

Rakennustoimisto. Yleisten töiden lautakunnan alaisina olivat rakennustoimisto ja sen tilivirasto. Rakennustoimisto toimi kaupungininsinöörin johdolla ja jakautui toimintansa puolesta kansliaan ja 5 osastoon, nimittäin satamarakennusosastoon, katurakennusosastoon, talorakennusosastoon, puisto-osastoon ja varasto-osastoon. Tilivirasto hoiti toimiston tilejä. Rakennustoimiston lähettämien kirjelmien luku oli 269.

Rakennustoimiston kansliaosaston henkilökunnan muodostivat sihtööri, kirjaaja, 2 toimistoapulaista ja 1 n.s. virastovaratyöntekijä.

Henkilökunnassa vuoden aikana tapahtuneista muutoksista mainittakoon seuraavaa: Maaliskuun 15 p:nä kuoli kaupunginarkkitehti G. Taucher, joka v:sta 1924 alkaen oli toiminut rakennustoimiston talorakennusosaston päällikkönä. V.t. kaupunginarkkitehtina arkkitehti Taucherin sairasloman aikana sekä hänen kuolemansa jälkeen toimi apulaiskaupunginarkkitehti V. Määttä kesäkuun 30 p:ään asti. Uudeksi kaupunginarkkitehdiksi kaupunginhallitus valitsi toukokuun 2 p:nä arkkitehti H. Ekelundin, joka astui virkaansa heinäkuun 1 p:nä. Kesäkuun 4 p:nä kuoli kaupunginpuutarhuri J. E. Aranko, V.t. kaupunginpuutarhurina toimi mainitusta päivästä lukien apulaiskaupunginpuutarhuri L. J. Saarela. Elokuun 28 p:nä kaupunginhallitus valitsi kaupunginpuutarhuriksi Turun kaupunginpuutarhuri A. Hellemaan, joka kuitenkin myöhemmin peruutti viran vastaanottamisen. Varastopäällikkö O. W. Haglund, joka oli toiminut varasto-osaston päällikkönä v:sta 1923 lähtien, erosi säädetyn eroamisiän saavutettuaan heinäkuun 1 p:nä, jääden tällöin eläkkeelle. Samasta päivästä lukien ryhtyi tointa hoitamaan kaupunginhallituksen toukokuun 15 p:nä valitsema uusi varastopäällikkö, ent. Viipurin kaupungin tilientarkkaaja M. Pulkkinen.

Eri osastojen viranhaltijoita kutsuttiin sotapalvelukseen seuraavasti: satamarakennusosastolta yhteensä 13 insinööriä ja arkkitehtiä, 1 vaakitsija, 3 piirtäjää ja 12 työnjohtajaa, katurakennusosastolta 15 insinööriä ja arkkitehtiä, 16 työnjohtajaa ja 9 toimistoapulaista, talo-osastolta 6 insinööriä ja arkkitehtiä, 1 piirtäjä ja 12 työnjohtajaa, puisto-osastolta 6 työnjohtajaa ja varasto-osastolta 5 toimistoapulaista. Viranhaltijoista kaatuivat sodassa, kertomusvuoden aikana satamarakennusosaston apulaissinsinööri A. Kokkola, katurakennusosaston piirtäjä rakennusmestari L. U. Heselius ja varasto-osaston vanhempi toimistoapulainen Ä. A. Zetterman. Työntekijöitä kaatui 53, joista 8 satamarakennusosaston, 36 katurakennusosaston, 6 talorakennusosaston, 1 puisto-osaston ja 2 varasto-osaston palveluksessa olleita. Kaatuneiden viranhaltijain ja työntekijäin muiston kunnioittamiseksi laskettiin rakennustoimiston asianomaisen osaston toimesta kaatuneen haudalle seppele tai suoritettiin rahamäärä johonkin invaliidirahastoon.

Satamarakennusosasto. Satamarakennusosaston henkilökuntaan kuului satamarakennuspäällikkö ja apulaissatamarakennuspäällikkö, toimisto-insinööri, 13 apulaissinsinööriä, 2 vaakitsijaa ja 5 piirtäjää. Vuoden aikana otettiin palvelukseen 1 insinööri. Palveluksesta erosi 1 toimistoinsinööri ja 1 vanhempi insinööri, joiden virat täytettiin uudelleen. 1 piirtäjä kuoli ja täten avoimeksi joutunut virka täytettiin myöskin. Kirjanpidosta ja kirjaamistyöstä huolehti vuoden alusta alikamreeri ja 5 toimistoapulaista.

Lähettejä oli 2. Sotapalvelukseen kutsuttiin osaston palveluksesta 8 insinööriä, 1 vaakitsija ja 3 piirtäjää, joista 1 insinööri ilmasuojelumuodostelmaan. Virkavapautta julkisen tehtävän suorittamista varten myönnettiin 1 toimistoinsinöörille ja 4 muulle insinöörille.

Suoranaista työnjohtoa satamarakennusosaston työmailla hoiti 18—19 rakennusmestaria, 14—15 apulaistyönjohtajaa, 1 nosturinkäyttäjien esimies ja 1 varastokirjuri. Työnjohtajista 12 oli sotapalveluksessa, 3 väestönsuojelutehtävissä ja 3 työpalveluksessa ja 2 sai virkavapautta julkisen tehtävän suorittamista varten.

Satamarakennusosaston kirjoissa olevien työntekijäin lukumäärä oli vuoden alussa 640, toukokuun lopussa 740 ja vuoden lopussa 614. Varatöitä tehtiin huhti—kesäkuussa ja niissä oli enintään 86 työntekijää. Työntekijöistä oli kertausharjoituksissa vuoden alussa 11—18, sotapalveluksessa 185—215 ja työpalveluksessa 75—107, joista 45 osallistui ilmasuojelutehtäviin. Sodan alussa siirrettiin 35 ilmasuojelutehtäviin määrättyä työntekijää katurakennusosastolle. Luvalla oli poissa vuoden aikana 3—6 työntekijää.

Yleisten töiden lautakunnalle esitettiin 209 asiaa, joista 50 koski uudistuksia tai rakennustöitä ja 159 hallinnollisia tai henkilö- ja palkka-asioita. Lausuntoja annettiin m.m. asioista, jotka koskivat: Leppäsuon alueen asemakaavaa, Eläintarhanrannan ja kreikkalaiskatolisen hautausmaan järjestelyä, korttelin n:o 273 ja korttelien n:ot 167 ja 172 tonttien korkeuksia, It. Kaivopuiston tontin n:o 10 jakamista, kalasataman sijoittamista Isoon Verkkosaareen, Kulosaaren sillan uudelleenrakentamista koskevaa vesistötoimikunnan päätöstä, Oulunkylän asemalla olevia Herttoniemen liikenteen tähden tarpeellisia turvalaitteita, Malmin asemalla olevien kaupungin (kalkkiahiekkatilitehtaan) raiteiden kunnossapittoa, raitiotieraitteen jatkamista Salmisaareen, lumen kuljettamista raitiotieitse, Suomen kaapelitehdas oy:n Salmisaaren tontin viemäreitä, työehtosopimusta, sekä työntekijäin palkka-asteikkoa. Esitykset koskivat m.m. Humallahden jaalasatamaa, Itämerenkadun varrella olevan vesialueen täyttämistä, Lauttasaaren sillan käyttö- ja kunnossapitokustannuksia, Laivarannan pommitusvaurioita, Makasiinirannan nosturien hyväksymistä, Rahapajanrannan laiturin varistorakennusten n:ot 10 ja 11 varrella olevan osan uudistamista, Verkkosaarten vesialueen täyttämistä, Herttoniemen teollisuusalueen rakennus- ja viemäroimissuunnitelmaa ja rautatieraitteita, työmiesten kuljettamista Herttoniemeen, sepelin ja kahden puuproomun myymistä, puolustuslaitoksen takavarikoiman vesiproomun vuokraa, puukaasuttimen asettamista m/s H 2:een sekä palkan vähennyksiä elinkoron johdosta.

Satamalautakunnalle annettiin 108 lausuntoa, joista 84 koski vuokrausasioita tai rakennusten piirustuksia ja 24 satamien rakentamista ja kunnossapittoa. Kaupunginhallitukselle, rakennustoimistolle, kiinteistötoimistolle ja muille viranomaisille annettiin useita lausuntoja.

Töiden suorittamista vaikeutti vuoden alkupuoliskon aikana suursoadasta ja talvisodasta aiheutunut rakennusaineiden, polttoöljyjen ja kuljetusvälineiden puute; ja sodan uudelleen puhjettua nämä vaikeudet kävivät yhä suuremmiksi. Kun sitä paitsi n. puolet työvoimasta joutui sotapalvelukseen tai poikkeusajan vaatimiin tehtäviin, oli töitä keskeytettävä tai supistettava. Myöskin suoranaiset sotatapahtumat häiritsivät toimintaa jonkin verran. Vakinaisena työaikana sattui 45 hälytystä, jotka kestivät yhteensä 16 tuntia. Niiden ajalta maksettiin palkat työmäärärahoista.

Lauttasaaren sillan kunnossapitokustannukset ja läppäsillan käyttö-kustannukset olivat 111,939 mk, mistä valtio maksoi puolet.

Satamien korjaus ja kunnossapito suoritettiin satamaliikenteen pienene-misen perusteella tavallista suppeamman ohjelman mukaan. Monet korjaa-miset täytyi siirtää työvaikeuksien johdosta. Menosääntöön merkityistä määrärahoista, 5,443,108 mk:sta, säästyikin 1,043,642 mk. Palkkojen kohoamisen johdosta myönnettiin pääluokan Sekalaiset yleiset menot lukuun Käyttövarat sisältyvästä palkannauttijain kalliinajan lisäyksiä varten varatusta määrärahasta lisämäärärahoja yhteensä 62,000 mk. Kor-jaus- ja kunnossapitokustannukset olivat siis 4,461,466 mk.

Laiturien korjaamiseen kuului kunnossapidon lisäksi Pohjoissataman halkolaiturin eteläsiiven rannanpuoleisen osan uusiminen ja Sörnäisten sata-man Painolastilaiturin korjaustöiden aloittaminen.

Katujen kunnossapitotyöt supistuivat moottoriajoneuvojen puutteen ja asfaltituotteiden saantivaikeuksien tähden suuresti. Pääasiallisesti suoritettiin kiveysten korjaamisia.

Herttoniemen sillan puukansi uusittiin osaksi.

Monet tilapäiset purkauslaiturit vaurioituivat vahvojen jäiden johdosta ja niiden korjaaminen oli kallista. Lahojen osien uusiminen supistettiinkin välttämättömiin. Määrärahasta siirrettiin 37,000 mk pääluokan Sata-mat lukuun Satamien korjaus- ja kunnossapito sisältyvään veneiden kiinnityspaikkojen määrärahaan.

Satamaradan sekä Hietalahden, Merisataman, Eteläsataman ja Kataja-nokan raiteiden sekä Sörnäisten rantatien raiteiden kunnossapito, pää-asiallisesti kiveyksen ja vaihteensiltojen korjaaminen, maksoi kaupungille 28,617 mk. Kaupungin alueella olevien muiden raiteiden kunnossapito, joka kuului kokonaan kaupungille, maksoi 546,796 mk. Herttoniemen radan, öljysataman raiteiden ja aseman rakennusten kunnossapito maksoi 31,960 mk. Herttoniemen radan liikennöimiskustannukset, jotka v:sta 1941 alkaen merkitään edellä mainitun luvun momentille Rautatieraiteet, olivat 96,904 mk. Hietaniemenkadulla I varaston varrella olevat raiteet korjattiin täydel-lisesti.

Venelaiturien kunnossapito tuli kalliiksi ankanan pakkastalven johdosta ja maksoikin 487,000 mk. Kalliinajanlisien määrärahasta saatiin 25,000 mk:n lisämääräraha ja satamien korjaus- ja kunnossapitomäärärahoihin sisältyvästä tilapäisten purkauslaiturien määrärahasta siirrettiin 37,000 mk. Etenkin Humallahden, Salmisaaren salmen, Pohjoisrannan ja Kyläsaaren laiturit vaurioituivat taas pahoin jäistä. Taivallahden eteläinen venelaituri purettiin, samoin osia Salmisaaren salmen, Eläintarhanrannan ja Toukolan venelaitureista. Uusia venepaikkoja järjestettiin Taivallahden pohjoisen purkauslaiturin ja Pohjoissataman soutu- ja moottorivenelaiturin varrelle. Venepaikkoja oli 2,066, joista 1,670 ulkopaalullisia tai aituuksellisia. Vuok-rattuna oli 1,185 venepaikkaa.

Jälleajajosiltoja rakennettiin viisi. Lautakäytävä Katajanokalta Suo-menlinnaa oli käytännössä tammikuun 29 p:stä huhtikuun 25 p:ään ja ajotie helmikuun 14 p:stä huhtikuun 17 p:ään.

Ruoppauslaitoksella ruopattiin tavanomaisesti kaikkien suurten vie-märien suiden edustat. Nämä ruoppaamiset maksoivat 98,795 mk. Lumen-kaatopaikkojen tienoot voitiin jättää ruoppaamatta, koska lumen tuonti oli vähäistä kuljetusvaikeuksien tähden. Saukonrannan länsipään vierustaa ruopattiin edelleen ja niinikään ruopattiin Humallahden jaalalaiturin viertä.

Vilhonvuorenkadun laiturin ja Mustikkamaan välistä lauttaliikenneväylää syvennettiin Kanasaaren pohjoispuolelta. Myös kaasulaitoksen rantalaiturin länsipään viertä syvennettiin. Ruoppaajalla ruopattiin sitä paitsi Humallahden jaalasataman paikka, Hernesaarenrannan paikkaa, Rahapajanrannan viertä sekä Kaivopuiston ja Valkosaaren välistä väyläsalmea, mutta näiden ruoppaamisten kustannukset suoritettiin asianomaisten uudisrakennusten määrärahoista. Kaivurilla ruopattiin Hietalahden telakan pohjoisrajalla olevan viemärin suun edusta, nostettiin Saukonrannan länsipään varrelle jääneitä irtokiviä ja ruopattiin Rahapajanrannan itäkulman edustaa. Molempia viimeksi mainittuja paikkoja ruopattiin myös mammutpumpulla. Saukonrannan varrelta täytyi lisäksi louhia pohjakalliota. Ruoppauslaitos oli käytössä toukokuun 23 p:stä marraskuun 20 p:ään eli 152 työpäivää. Kaikkiaan 152 työvuorossa ruopattiin sillä 94,000 m³ eli 618 m³ vuoroa kohden. Ruoppa vietiin Suomenlinnan ulkopuolelle. Hinaukseen käytettiin ajoittain satama jäänmurtaja Herculesta.

Mittauksia ja tutkimuksia tehtiin Saukonrannan vesialueella, Munkkisaaren ja Hernesaaren tienoilla, Linnankadun koillispuolella, Katajanokalla, kaasulaitoksen rannassa ja Herttoniemen teollisuusalueella. Saukonrannan ja Laivarannan vierustat harattiin. Palkkojen nousun takia saatiin 5,000 mk:n lisämääräraha aikaisemmin mainitusta palkannauttijain kalliinajanlisäyksiä varten varatusta määrärahasta.

Ruoppauslaitos ja rautaiset proomut olivat talven telakoituina Kone ja silta oy:n telakalla; hinausalus korjattiin Hietalahden telakalla ja moottorialukset ja puiset proomut kaupungin telakalla Jätkäsaaressa. Proomujen, n:ot 2 ja 3, kannet ja laidat uusittiin. 100 m³:n vesiproomu oli kesällä puolustusvoimien käytössä. Yksi ankkurinnostovene rakennettiin.

Ruoholahdenrannan valaistusta parannettiin.

Virutuslaiturien kunnossapitoon saatiin 2,000 mk:n lisämääräraha samoin edellä mainitusta määrärahasta.

Satamien uudisrakennuksiin käytettäväksi oli menosääntöön merkittynä 14,030,500 mk. V:sta 1940 siirtyi määrärahoja 27,850,145 mk. Lisämäärärahoja saatiin 48,645 mk. Käytettävissä olleista varoista, jotka olivat 41,929,290, mk, käytettiin 15,137,593, mk, v:een 1942 siirtyi 25,497,202 mk ja kaupunginkassaan palautui 1,294,495 mk.

Länsisataman uudisrakennustöihin kuului Majakkakadun sepelöiminen korttelin n:o 265 eteläpuolella olevalta osalta, täytteen ottaminen Hietasaarenkadun eteläpään varrelle sekä Ruoholahdenrannalle Lönnrotinkadun kohdalle rakenteilla olevan purkausraiteen rakennustöiden jatkaminen. Työt maksoivat 549,207 mk.

Munkkisaaren laiturin pohjoispuolella olevan karin louhiminen aloitettiin tammikuussa ja työtä jatkettiin lokakuun loppuun, koska sotatila ei haitannut kiviä kuljettamista proomuilla.

Eteläsataman Makasiinirannan jatkamiseen liittyviä entisen laivaveistä-möalueen järjestelyitä jatkettiin. Laiturin kaakkoisosalle vievä väliaikainen tie sepelöitiin ja Kaivopuistontiehen yhtyvän tien paikkaa louhittiin. Kustannukset olivat 1,771,334 mk. Näiden töiden yhteydessä valmistettiin sepeliä ja muurikiviä.

Katajanokan vuota- ja öljyvarastorakennuksen perustustöihin ryhdyttiin ja ne valmistuivat, muutamia rakennuksen koillispuolella peruspilareita lukuunottamatta. Työt täytyi keskeyttää betonisoran puutteen tähden. Paalutukseen käytettiin puupaaluja. Työt maksoivat 1,910,286 mk.

Korttelien n:ot 272—278 ja Verkkosaaren alueella suoritettiin töitä ainoastaan viimeksi mainitussa paikassa, missä jatkettiin täyttämistä, pengerrettiin teitä kalasatamaan ja rakennettiin kaksi rautatieraidetta Verkkosaaren eteläosaan. Kustannukset olivat 1,064,122 mk.

Herttoniemen rakennustöitä jatkettiin, mutta niitä täytyi supistaa kuljetusvaikeuksien tähden sodan puhjettua. Herttoniemen ratapihasta länteen olevalla teollisuusalueella varattiin Konemestarinkadulle ja Lämmittäjäkadulle tukimuureihin ja ahtokiveykseen käytettäviä kiviä, rakennettiin Asemakadun viemäri Työnjohtajankadusta etelään olevan kuormauslaiturin yhteydessä ja väliaikainen sadevesiviemäri Degeröntien viemäristä öljysataman lahteen sekä sepelöitiin Työnjohtajankatu. Ratapihasta itään olevalla teollisuusalueella louhittiin Puusepänkatua, jolloin samalla valmistettiin sepeliä, sekä rakennettiin viemäri korttelien n:ot 57 ja 58 pohjoispuolelle ja Degeröntiehen pohjoisesta. Kustannukset olivat 2,143,645 mk.

Täytettä otettiin Humallahden uuden jaalasataman alueelle, kaasulaitoksen hiilenpurkauslaiturin länsipuolelle, Verkkosaarten rantaan ja Kyläsaaren pohjoispuolelle.

Uusia mukavuuslaitoksia ei saatu rakennetuksi satama-alueelle sodan johdosta. Määräraha muuttui siirtomäärärahaksi.

Neptuninkadun laiturin uusiminen suoritettiin.

Teknillisten laitosten rannassa Sörnäisissä olevan hiilenpurkauslaiturin länsiosa uusittiin. Sähkölaitoksen kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti lyhennettiin laituria 50 m ja tehtiin kivipenger, jolle köysirata pystytettiin. Kun laiturista oli uusittava vain 20 m, niin kustannukset olivat vain 119,002 mk, joten säästyi 330,998 mk.

Humallahden purkauslaiturin uusiminen suoritettiin niin, että täytettiin laiturin takainen vesialue. Loput määrärahasta käytettiin rakennusainesataman laajentamiseen hyväksytyn ohjelman mukaisesti.

Hernesaaren rautatieraitteet jäivät rakentamatta rakennusaineiden puutteen takia. Niiden rakentamiseen v. 1938 myönnetty määräraha siirrettiin kaupunginhallituksen luvalla seuraavaan vuoteen.

Englannissa takavarikoidusta kaivinkoneesta suoritettu etumaksu, 1,240 puntaa, saatiin takaisin. Tälle kaivinkoneelle Hietalahden telakalla tehdyn proomun hinta sekä erinäiset kulut (kurssitappio etumaksusta y.m.) olivat 496,249 mk. Määrärahan loppuerä 903,751 mk palautui kaupunginkassaan.

Salmisaaren tehdaskorttelin n:o 784 tasoitustöitä jatkettiin, mutta niitä ei voitu saada valmiiksi, koska osa alueesta oli kaupungin sepelivaraston peitossa. Kun oli todennäköistä, että määrärahaa säästyisi, käytettiin asianomaisella luvalla n. 217,000 mk korttelin n:o 786 louhimiseen. Menot olivat kaikkiaan 433,663 mk.

Lauttasaarenrannan laiturityötä ei voitu saada valmiiksi, koska korttelin n:o 784 viereiset osat rantaa ja Tallberginkatua olivat varattuina tämän korttelin rakentamiseen käytettäville rakennusaineille. Suoritettuihin vähäisiin töihin ja vartiointiin kului 73,840 mk.

Hernesaaren laiturin vierustan ruoppaamista jatkettiin ruoppauslaitosta ja mammutpumpppua käyttäen. Laiturin jatkamiseksi etelään päin Fordin alueen varrelle jäävältä osalta toimitettiin ruoppaaminen ja tehtiin kivipenger. Fordin alueen lounaiskulmaa täytettiin puisen uraseinän suojassa. Laiturin takainen vesialue ja korttelin n:o 236 pohjoissivun kadun aluetta täytettiin ja Munkkisaaren ja Hernesaaren välistä pengertä levennettiin.

Matalasalmenkatuun louhittiin Hernesaareen johtava kaivanto vesijohtoa varten ja Hernesaaresta pohjoiseen oleva osa katua sepelöitiin. Kustannukset olivat 1,080,676 mk.

Eteläsataman Kaivopuiston ja Valkosaarten välitse johtavaa väylää louhittiin Kaivopuiston huvilain n:ot 16 ja 22 rannan varrella olevalta osalta. Makasiinirannan kaakkoisosan vierustaa ruopattiin ruoppaajalla. Kustannukset olivat 243,639 mk.

Makasiinirannan pohjoisen varastorakennuksen suunnittelutyöt keskeytyivät sodan syttyessä. Rakennusten perustamiseen hankittiin lisää paaluja osaston varaston tiliin.

Makasiinirannan kaksi nosturia, jotka oli pystyttänyt Wärtsilä-yhtymä oy., Crichton-Vulcan, koeteltiin ja otettiin vastaan. Sähköjohdoiksi rakennettiin toistaiseksi ilmajohdot. Kustannukset olivat 841,981 mk.

Katajanokan uudisrakennustöinä suoritettiin edelleen satama-alueen itäosan täyttämistä. Kanavakadun viemäri ja vesijohto valmistuivat. Suomen höyrylaiva oy:n hiilivarastoalueesta lounaaseen olevaan laituri-alueeseen tehtiin ahtokiveys. Kun varastorakennuksen n:o 10 varrella oleva osa Rahapajanrannan laituria oli sortumaisillaan, ryhdyttiin asianomaisella luvalla laiturin purkamiseen, johon oli määräraha jo v:n 1938 ja 1939 menosäännöissä. Kustannukset olivat 1,403,982 mk.

Pitkäsillanrannan järjestäminen tehdaskorttelin n:o 300 etelänpuoleisen sivun osalta siirtyi vallitsevien olojen takia.

Katajanokan tulli- ja pakkahuonerakennuksen muutostyöt, joihin kuului ruokasalin ja odotushuoneen järjestäminen satamatyöntekijöille rakennuksen luoteisosaan, suoritettiin loppuun talorakennusosaston toimesta. Työpalkkojen kohoamisen johdosta saatiin 15,000 mk:n lisämääräraha edellä mainitusta palkannauttijain kalliinajanlisäyksistä varten varastusta määrärahasta ja tarvikkeiden hintojen kohoamisen johdosta 33,645 mk kaupunginvaltuuston käyttövaroista. Kustannukset olivat 287,929 mk.

Uusien katujen ja teiden rakentamiseen oli satamarakennusosaston käytettävissä v:n 1941 menosäännön mukaan määrärahoja 2,500,000 mk, joista kuitenkin 726,210 mk oli myönnetty v. 1940. V:sta 1940 siirtyi 711,065 mk. Käytettävissä olevista varoista, 2,484,855 mk:sta, käytettiin 1,215,161 mk ja v:een 1942 siirtyi 1,269,694 mk.

Kaivopuiston rantatien pengerrytyöt saatiin melkein valmiiksi. Rantamuurin arkut rakennettiin valmiiksi sekä laskettiin ja täytettiin kivellä ja hiekalla sitten kun pohja oli ruopattu kaivurilla ja kiviheitto tehty. Rantamuriin tarpeellinen musta kivi louhittiin entisen laivaveistämön tieleikkauksesta ja varastoitiin Makasiinirannan laiturin uuteen osaan ja rantatien varteen. Myöskin venesataman arkut laskettiin ja täytettiin. Laiturimuurin kiviä hakattiin punaisesta graniitista Salmisaareessa ja korttelissa n:o 265. Kustannukset olivat 1,191,116 mk.

Kulosaaren siltaan kuuluvan Kuoresaaren ja Kulosaaren välisen penkkeen tekemistä jatkettiin Kuoresaaren eteläpuolella. Kustannukset olivat 8,226 mk.

Kahden vedenottopaikan järjestäminen palokunnalle Seurasaarentien varteen aloitettiin. Meilahti 9:n ja 11:n rantaan otettiin täytettä ja jälkimmäisellä paikalla ryhdyttiin varsinaisen vedenottopaikan järjestämiseen. Kustannukset olivat 15,819 mk.

Vuoden aikana suoritettiin lisäksi seuraavaa:

V:n 1940 rauhanteossa luovutettujen alueiden tyhjentämiseen osallistuneille autonkuljettajille maksettiin 2,820 mk.

Varatoinä louhittiin Länsisataman korttelin n:o 265 kalliota ja tehtiin siitä saadusta kivistä Hierasaarenkadun pengertä. Näihin töihin, jotka keskeytettiin juuri ennen sodan alkamista, käytettiin 288,569 mk.

Sorilaspalkkoja maksettiin valtion laskuun kaikkiaan 5,850 mk.

Teurastamon elävän karjan kuljettamiseen käytettävän ratapihan muutostyöt suoritettiin loppuun. Menot olivat 1,310 mk. Muutostyöt, joista veloitettiin teurastamoa, maksoivat kokonaisuudessaan 62,573 mk.

Avantojen tekeminen palokunnalle maksoi 2,600 mk.

Humallahden rakennusainesataman rakentaminen aloitettiin. 50 m:n pituisen laiturin arkut laskettiin ja täytettiin kivillä. Rajasaaren kannaksen ja vanhan purkauslaiturin välinen vesialue täytettiin; täyttämiskustannukset suoritettiin täytteen ottoon varatusta määrärahasta. Näiden töiden yhteydessä uusittiin mainittu purkauslaituri. Rakennusainesataman laiturin rakennuskustannukset, 313,902 mk, siirrettiin v:een 1942.

Herttoniemen asemalle rakennettiin niin leveä kuormauskoroke, että kuorma-autot sopivat kääntymään. Oy. Saseka ab. osallistui kustannuksiin 29,000 mk:lla. Kaupungille koituneet kustannukset olivat 75,320 mk.

Kulosaarenkadun tasoittamiseen korttelin n:o 273 varrella olevalta osalta saatiin 125,000 mk:n määräraha. Siitä käytettiin 25,920 mk. Jäännös palautettiin kaupunginkassaan.

Rahapajanrannan itäpäähän satamatyöntekijöille aiottu ruokailurakennus rakennettiin talorakennusosaston toimesta. Määräraha, 78,000 mk, kului kokonaisuudessaan. Sisustustöitä ei saatu suoritetuksi.

Ilmasuojelutöihin kului 71,139 mk.

Katajanokan sataman vartiokoppi, joka oli siirretty varastorakennus n:o 12 länsipuolella olevalle aukealle Laivarannalta, kunnostettiin muuten paitsi eräiden maalaamisten osalta. Työ maksoi 10,000 mk.

Itämerenkadun rautatieraiteet liitettiin toisiinsa Salmikadun kohdalta. Kustannukset olivat 119,760 mk.

Tulli- ja pakkahuoneeseen tehtiin vesijohto ja viemäri laiturivalvonnan toimistohuoneistoon. Työn suoritti talorakennusosasto kustannusten ollessa 13,800 mk.

Sodassa kaatuneiden omaisille maksettiin 10,040 mk.

Syyskuun 28 p:nä kärsi pommitusvaurioista Laivarannan eteläpää. Välittömästi suoritettavien vaurioiden korjaukset, kuten vesijohtoja, rautatieraiteita ja kiveyksiä koskevat korjaustyöt, maksoivat 25,908 mk, mihin ei sisälly nosturien ja niiden raiteiden vaurioiden korjaukset, jotka Helsingin makasiini oy. kustansi. Pommituksesta aiheutuneiden laiturirakenteen siirtymien ja painumien korjaus, joka tulee olemaan suurehko työ, jätettiin laiturin jatkamisen yhteydessä aikanaan suoritettavaksi.

Muiden viranomaisten sekä yksityisten laskuun suoritettiin töitä 808,774 mk:n arvosta. Näistä mainittakoon Hakaniementorin rautatieraiteen korjaus katurakennusosaston laskuun, Humallahden uimalaitoksen hyppytornin edustan ruoppaaminen talorakennusosaston laskuun, satamanosturien käyttö satamahallintotoimiston satamaliikenneosaston laskuun, Laivarannan eteläpään nosturien raiteen korjaus pommituksen jäljeltä Helsingin makasiini oy:n laskuun, Puusepänkadun vesijohdon kaivuutyöt Herttoniemessä vesijohtolaitoksen laskuun, muuntajan rakennuksen ja suurjännitejohdon kaivannon tekeminen Katajanokalle Linnankadusta itään

sähkölaitoksen laskuun, Kulosaaren sillan kunnossapito kaupunginhallituksen laskuun Korkeasaaren laivalaiturin uusimisen lopputyöt kiinteistötoimiston laskuun ja teurastamon raiteiden kunnossapito teurastamon laskuun. Korvauksina laitureille ja rautateille aiheutettujen vaurioiden korjaamisesta saatiin 5,060 mk. Ikopal oy:n laskuun tehtiin vesijohdon kaivanto Herneasaareen, Helsingin puhelinyhdistyksen laskuun kaivanto johdoille Saukonkatuun ja Lapinniemeen, Wärtsilä-yhtymä oy:n laskuun suoritettiin ruoppauksia Munkkisaarella rakenteilla olevien liukutelakoiden takia sekä osaksi Saseka oy:n laskuun rakennettiin kuormauslaituri Herttoniemen asemalle.

Satamarakennusosaston yleiskulut olivat 1,614,911 mk, josta sääntöpalkkaisten viranhaltijain palkkaukset olivat 1,235,823 mk, tilapäisen työvoiman palkkaukset 205,882 mk, vuokra 117,000 mk, valaistus 2,029 mk, siivous 3,292 mk, painatus ja sidonta 7,047 mk ja tarverahat 43,838 mk.

Työntekijäin nauttimat edut, tapaturmavakuutusmaksuja lukuunottamatta, nousivat rahassa arvioituna 3,285,154 mk:aan, jakautuen seuraavasti: kesälomat 792,880 mk, sairaspap 613,997 mk, hautaspap 38,344 mk, vapaapäiväpalkat 20,128 mk ja sotapalvelukseen kutsuttujen palkkaus 1,819,805 mk.

Laskuun suoritettujen töiden yleiskulujen korvauksena laskutettiin 56,960 mk. Työkoneiden vuokrana saatiin 1,144 mk. Sekalaiset tulot olivat 243,920 mk, josta 240,000 mk saatiin kahden puisen proomun myynnistä Saksan merivoimille.

Osaston kokonaismenot olivat 26,189,026 mk, josta viranhaltijain ja työnjohtajien palkkoja 2,900,352 mk, työntekijäin palkkoja 15,440,553 mk, laskuun tehtyjen töiden kustannuksia 281,728 mk, urakalla suoritettujen töiden kustannuksia 1,570,254 mk, varaston laskutuksia 3,639,932 mk, rakennustoimiston muiden osastojen laskutuksia 488,866 mk, kaupungin muiden laitosten laskutuksia 868,080 mk ja muita laskutuksia 999,262 mk. Tuloja oli kaikkiaan 1,456,639 mk.

Katurakennusosasto. Katurakennusosaston muodostivat katurakennuspäällikkö, apulaiskaturakennuspäällikkö, toimistoinsinööri, 7 vanhempaa insinööriä, 4 nuorempaa insinööriä, 2 apulaisinsinööriä, 4 ylimääräistä apulaisinsinööriä, 3 vakinaista ja 1 ylimääräinen vaakitsija, 5 piirtäjää, 2 kemistiä, 2 laboranttia, 1 alikamreeri sekä 9 vakinaista ja 4 ylimääräistä toimistoapulaista. Sotapalvelukseen kutsuttujen palkkojen maksamista y.m. töitä varten otettiin lisäksi 3 naispuolista toimistoapulaista. Osaston töissä oli edellisten lisäksi vielä 2 naispuolista virastovaratyöntekijää.

Yllä mainituista viroista oli vuoden vaihteessa avoinna 2 ylimääräistä apulaisinsinöörinvirkkaa sekä 1 piirtäjän- ja laborantinvirka.

Suoranaisesta työnjohdosta osaston työmailla ja puhdistuslaitoksissa huolehti 77 rakennusmestaria ja 5 apulaistyönjohtajaa sekä 9 konemestaria ja 2 koneenkäyttäjää.

Vakinaisissa töissä olleiden työntekijäin lukumäärä oli suurin tammikuun alussa, 1,915, ja pienin joulukuun lopussa, 1,722. Varatöitä suoritettiin tammikuun puolivälistä kesäkuun puoliväliin ja näissä töissä oli työntekijäin lukumäärä suurin maaliskuussa, 348. Työntekijäin koko lukumäärä oli tällöin 2,147, lukuunottamatta talvisodan aikana evakuoituja ja työpalvelukseen kutsuttuja, jotka eivät vielä olleet palanneet.

Osaston insinööreistä oli 4 virkavapaana puolustuslaitoksen töihin osallistumista varten. Samaa tarkoitusta varten oli virkavapaana 9 ra-

kennusmestaria, joiden lisäksi 7 rakennusmestaria kutsuttiin lokakuun puolivälissä samanlaatuisiin töihin.

Sodan alkaessa kutsuttiin 11 insinööriä sotapalvelukseen. Näistä toimi 5 ilmasuojelutehtävissä hoitaen kuitenkin sen ohessa myös katurakennusosaston tehtäviä. Ainoastaan 3 insinööriä hoiti yksinomaan osaston rauhanaikaisia tehtäviä.

Muusta miespuolisesta henkilökunnasta kutsuttiin 8 henkilöä sotapalvelukseen, joista yksi ilmasuojelutehtäviin, ja 6 suoritti rauhanaikaisia töitään. Naispuolisesta henkilökunnasta oli 1 henkilö ilmasuojelutehtävissä.

Rakennusmestareista ja työnjohtajista kutsuttiin sodan alkaessa 48 sotapalvelukseen. Näistä 15 oli ilmasuojelutehtävissä hoitaen sen ohessa osittain rauhanaikaisia töitään. 34 henkilöä hoiti yksinomaan osaston tehtäviä.

Osaston työntekijöistä kutsuttiin sodan alkaessa n. 450 sotapalvelukseen. Tämä luku kasvoi jatkuvasti saavuttaen huippunsa lokakuussa, jolloin palvelukseen kutsuttuja oli 714.

Elokuun alussa kutsuttiin työpalvelukseen n. 450 katurakennusosaston työntekijää. Näistä kuitenkin vapautettiin joko heti tai aivan lyhyen ajan jälkeen sairaalloisuuden takia niin paljon, että työpalvelukseen kutsuttuja oli elo-syyskuun vaihteessa 260. Tästä lukumäärä edelleen laski ja vuoden vaihteessa oli työvelvollisia 183.

Sota- ja työpalvelukseen kutsuminen vaikutti huomattavasti osaston työntekijäin keski-ikään. Katurakennusosaston työntekijäin keski-ikä oli ennen sodan alkamista 44 vuotta, joka sekin on erittäin korkea, kun koko kaupungin 20—70 vuotisten miespuolisten asukkaiden keski-ikä oli 36 vuotta. Kun asevelvolliset oli kutsuttu sotapalvelukseen, nousi osastolle jääneiden keski-ikä 48 vuoteen ja kohosi työvelvollisten tultua kutsutuiksi edelleen, ollen lokakuussa 50 vuotta. Jos jätetään huomioimatta ilmasuojelukomppanioidiin kuuluvat, kohoa keski-ikä vielä n. vuodella. Tämä on ollut omiaan alentamaan suuressa määrin kokonaistyötehoa. Työntekijäkannan alhaisempi työteho ilmenee jo siitä, että sairaustapauksia ensimmäisen vuosipuoliskon aikana oli 4.076 % työntekijäin lukumäärästä, kun taas jälkimmäisen vuosipuoliskon aikana sairausprosentti oli 5.228 %, reserviläiset ja työvelvolliset poisluettuina.

Osastolle tuli kaikkiaan 827 kirjelmää ja osastolta lähti 692 kirjelmää. Tulleista kirjelmistä oli 423 yleisten töiden lautakunnalta tulleita, 78 kaupunginhallituksen lähetettä, 5 maistraatin lähetettä, 45 kirjelmää kaupungininsinööriltä tai rakennustoimiston muilta osastoilta, 137 kirjelmää kaupungin eri laitoksilta, 49 kirjelmää valtion virastoilta ja 90 kirjelmää yksityisiltä liikkeiltä tai henkilöiltä.

Lähteneet kirjelmät jakautuivat taas seuraavasti: 216 lausuntoa tai esitystä yleisten töiden lautakunnalle, 167 kirjelmää kaupungininsinöörille tai rakennustoimiston muille osastoille, 99 lausuntoa ja kirjelmää kaupungin muille laitoksille, 41 lausuntoa ja kirjelmää valtion virastoille ja 169 kirjelmää tai lausuntoa yksityisille henkilöille tai liikkeille.

Saapuneita laskuja oli 5,590 ja lähetettyjä laskuja 310. Lisäksi vietiin kirjoihin 52 kpl päivätyölistojen viikkoyhdistelmiä ja 52 kpl tarveainetaraston laskuja sekä tehtiin kuukausittain yhteenvedot katurakennusosaston varaston kautta ostamien tarveaineiden laskuista. Sairasavustuksien maksumääräyksiä oli 1,762, kohonneen palkan aiheuttamia lisämaksuja

107, lopputilejä 1,389, vuosilomia 1,739, reserviläispalkkoja 5,050, hautausavustuksia 52 ja muita ylimääräisiä maksuja 29. Tapaturmailmoituksia oli 326 ja eläkeselvityksiä 28.

Toimistossa laadittiin yhteensä 212 piirustusta, joista 108 käsitteli erilaisia ilmasuojelujärjestelyjä. Muualta tulleita piirustuksia oli 271. Tonttikarttoja varten tarvittavia viemäritietoja kaupungingeodeetille annettiin 104 ja kirjallisia viemärinkorkeusilmoituksia vesijohtolaitosta varten tehtiin 140.

Vuoden aikana suoritetuista suunnittelutöistä mainittakoon seuraavat:

Ehdotukset ja työpiirustukset kaupungin rakentamisa tai suunnittelemissa suojahuoneita varten sekä näiden yhteyteen suunniteltuja yksityisiä suojahuoneita varten. Ehdotus liikenne- ja väestönsuojatunnelin rakentamiseksi Kallioon. Piirustukset kaasunpaineen säätäjääsaman rakentamiseksi Päävartiontorille ja Toiselle linjalle sekä piirustukset ja kustannusarviot menoarvioon sisältyvistä katu-, viemäri- y.m. töistä.

Työvoiman ja tierakennusaineiden puutteen, erikoisesti bitumipulan vuoksi, sekä erittäin suurten kuljetusvaikeuksien takia oli katujen ja teiden kunnossapito tavallista vaikeampaa, joten puutteellinen kunnossapito tulee lähivuosina vaikuttamaan katujen kuntoon ja aiheuttamaan huomattavasti lisääntyneitä kunnossapitokustannuksia.

Katujen ja yleisten paikkojen korjauksiin ja kunnossapitoon oli menoarviossa varattu 1,500,000 mk. Kustannukset olivat edellä mainittujen olosuhteiden takia vain 486,322: 60 mk, jakautuen seuraaviin eriin: kiveämiset 284,038: 30 mk, asfalttisepelöimiset 4,466: 35 mk, käytävät 119,741: 80 mk sekä työnjohto ja sekalaiset menot 70,479: 30 mk.

Teiden korjaukseen oli myönnetty 2,000,000 mk. Kustannukset olivat kuitenkin edellä esitetyistä syistä vain 459,486: 55 mk. Teiden korjausta, uudelleenpäällystämistä asfalttisepelilyksellä ja asfaltilla suoritettiin yhteensä n. 16,000 m².

Maantienjatkeiden vuotuisiin kustannuksiin, joihin valtio osallistuu määrättyllä erällä, oli myönnetty 100,000 mk, joka käytettiin kokonaan.

Sopimuksiin perustuvaa yksityisten katuosuuksien kunnossapitoa Hämeentiellä ei vuoden aikana suoritettu, joten koko määräraha, 27,000 mk, palautui kaupunginkassaan. Kaupungin katuosain viereisten kaiteiden kunnossapito maksoi 137,729 mk, katukilpien uusiminen 15,592: 85 mk ja mittaukset ja tutkimukset 139,971: 55 mk. Kaupunginhallituksen päätöksen mukaan ei suoritettu liikennejärjestelyjä, joten käytettävissä olleet varat, 27,118: 15 mk, palautuivat kaupunginkassaan. Samoin ei katu- päällysteiden uusimistakaan suoritettu kaupunginhallituksen päätöksen mukaan mainittavammassa määrin, joten suurin osa käytettävissä olevista varoista, 1,394,493: 30 mk:sta, siirtyi v:een 1942. Samoin kävi teiden varustamisen kestopäällysteellä ja käytettävissä olevat varat, 530,998: 15 mk, palautuivat kaupunginkassaan. Täytemaan vastaanottoon myönnetty 100,000 mk:n määräraha osoittautui riittämättömäksi, kun katurakennusosaston oli järjestettävä uusia täytemaan kaatopaikkoja Meilahden uudisrakennuksia varten. Varoja käytettiin 104,462: 90 mk.

Katurakennusosaston tielaboratorion toiminta oli mitä suurimmassa määrin rajoitettua, kun sen kemisti ja laborantti oli kutsuttu sotapalvelukseen. Vuoden alussa suoritettiin kuitenkin useiden eri asfalttilaaturien tutkimuksia asfalttien sopivaisuudesta putkensaumaukseen ja osalla tähän tarkoitukseen käytettävistä sekoituksista saatiin kokeilut loppuunsuori-

tetuiksi. Ne pienet emulsiomäärät, jotka olivat käytettävissä, tutkittiin myös ja ne täyttivät vaatimukset.

Katujen, teiden ja yleisten paikkojen puhtaanapitokustannukset olivat 6,526,275 mk. Katuvalaistuksen kustannukset olivat kaasuväläistuksesta 1,251,924: 70 mk ja sähköväläistuksesta 3,195,871: 75 mk. Kustannusten pienenus johtui pimennyksestä. Yleisten vesipostien kustannukset olivat 158,110: 45 mk.

Menoarvioon sisältyvistä katu- ja tieuudistöistä suoritettiin m.m. seuraavat: Lant. Rantatien tasoitusta Stenbäckinkadulta etelään päin jatkettiin, kustannukset olivat 106,226: 05 mk; Heinolankadun loppu-tasoitusta aloitettiin, kustannukset olivat 30,467: 55 mk; Pirkkolan katu-työt, jotka oli aloitettu jo edellisenä vuonna, maksoivat kertomusvuoden osalta 160,585: 45 mk; Pirkkolassa suoritettiin lisäksi seuraavien katujen tasoitustöitä alla mainituin kustannuksin: Kaskitien ja Peltotien välisen Pirkkolantien osan 83,035: 85 mk:n, Kaarelantien ja Lampuodintien välisen Peltotien osan 327,615: 25 mk:n, Pakilantien ja Peltotien välisen Lampuodintien osan 248,898: 55 mk:n sekä Pirkkolantien ja Lampuodin-tien välisen Monsaksentien osan 26,035: 60 mk:n kustannuksin; työt Paki-lan omakotialueella aloitettiin ja kustannukset olivat 389,528: 70 mk; samoin aloitettiin katutyöt Paloheinän omakotialueella ja kustannukset olivat 47,556: 40 mk; Kuortaneenkatu levennettiin korttelin n:o 692 kohdalla 214,823: 35 mk:n kustannuksin; sekä suoritettiin Marttilan omakotialueen tietöitä 121,839: 35 mk:n kustannuksin.

Sodan syttymisen takia ei näitä töitä kuitenkaan saatu loppuun-suori-tetuiksi, vaan useat oli pakko keskeyttää. Työpalkkojen nousu lisäsi huo-mattavasti kustannuksia; Peltotien katutöitä varten myönnettiin 24,000 mk:n lisämääräraha.

Menoarvioon sisältyviä katu- ja tieuudistöitä suoritettiin yhteensä 1,756,612: 10 mk:n kustannuksin ja korjaukseen ja kunnossapitoon käy-tettiin 12,577,115: 65 mk eli siis yhteensä 14,333,727: 75 mk.

Viemärien kunnossapito- ja korjauskustannukset olivat 891,059: 15 mk jakautuen seuraavasti: johdot 492,883: 35 mk, kaivot 255,580: 65 mk, ojat 15,982: 30 mk sekä työnjohto ja sekalaiset menot 126,612: 85 mk. Välttämättömiä viemäriverkoston täydennystöitä suoritettiin useissa eri paikoissa kaupunkia ja niiden kustannukset olivat yhteensä 108,447: 90 mk. Viemäreiden huuhteluvedenkustannukset olivat yhteensä 5,253: 70 mk, Alppilan puhdistuslaitoksen käyttö- ja hoitokustannukset olivat 37,181: 20 mk, Savilan pumppuaseman 414,562: 20 mk, Nikkilän sairaalan puhdistus-laitoksen 41,111: 45 mk, Rajasaaren puhdistuslaitoksen 720,654: 90 mk ja Kyläsaaren puhdistuslaitoksen 1,415,926 mk. Tulot kaasun myynnistä Kyläsaaren ja Rajasaaren puhdistuslaitoksista sekä lietteen myynnistä olivat yhteensä 413,036: 70 mk, vaikka menoarviossa oli laskettu saatavan vain 140,000 mk. Tulojen kasvu aiheutui Kyläsaaren kaasusta saadusta korkeammasta hinnasta, kun kaasua myytiin autojen käyttövoimaksi. Lietteen myynti sen sijaan oli aivan vähäistä, johtuen sodan aiheuttamista kuljetusvaikeuksista.

Savilan pumppuaseman samoin kuin Rajasaaren ja Kyläsaaren puh-distuslaitosten käyttökustannusten nousu aiheutui sähkövirran hinnan ja työpalkkojen kohoamisesta. Rajasaaren puhdistuslaitoksen osalta tämä nousu aiheutui lisäksi siitä, että siellä siirryttiin käyttämään käyttövoi-mana oman kaasun sijasta sähköä, joka ostettiin kaupungin sähkölaitok-

selta, ja kaasu myytiin alihintaan kaasulaitokselle. Kyläsaaren puhdistuslaitoksessa suoritettiin sitä paitsi tavallista suurempia arvaamattomia korjaustöitä. Kaiken edellisen johdosta oli näiden laitosten käyttöä varten myönnettävä seuraavat lisämäärärahat: Savilan pumppuasemaa varten 85,000 mk, Rajasaaren puhdistuslaitosta varten 240,000 mk ja Kyläsaaren puhdistuslaitosta varten 275,926 mk.

Alppilan puhdistuslaitoksen puhdistusteho on ollut hyvä. Vuoden kuuden ensimmäisen kuukauden aikana, jolloin puhdistuslaitoksen kemistit eivät olleet sotapalveluksessa ja tutkimuksia siis voitiin suorittaa, oli kokonaispuhdistusteho mitattuna 5 vuorokauden biokemiallisen hapenkulutuksen mukaan keskimäärin 91 %.

Nikkilän sairaalan puhdistuslaitoksen puhdistusteho on ollut hyvä. Liikennevaikeuksien takia ei säännöllisiä tutkimuksia voitu suorittaa.

Savilan pumppuasemalta pumpattiin vuoden aikana Rajasaaren puhdistuslaitokseen 2,961,040 m³ viemärivettä ja Töölönlahteen sadevesisäiliön kautta 31,380 m³ eli yhteensä 2,992,420 m³. Sähköenergian kokonaiskulutus laitoksessa oli 230,632 kwt. Hiekanerottimesta poistettiin 61 m³ hiekkaa ja välpistä 70 m³ välppäjätteitä.

Rajasaaren puhdistuslaitoksessa puhdistettiin vuoden aikana 4,097,290 m³ viemärivettä, mistä määrästä 1,136,250 m³ tuli laitokseen gravitatiojohdoissa ja pumputtiin Rajasaareen ja loput pumputtiin suoraan Savilasta. Saostuvien aineiden määrä oli laitokseen tulevassa vedessä keskimäärin 4.2 cm³ litraa kohden 2 tunnissa, ja mekaanisesti puhdistetussa vedessä keskimäärin 0.25 cm³ litraa kohden 2 tunnissa. Mekaaninen puhdistusteho oli siis n. 96 %. Mitattuna 5 vuorokauden biokemiallisen hapenkulutuksen mukaan oli mekaaninen puhdistusteho kuuden ensimmäisen kuukauden aikana n. 23 %.

Biologisesti puhdistettiin laitoksessa kaikkiaan 1,956,390 m³ viemärivettä. Biologinen kokonaispuhdistusteho, mitattuna 5 vuorokauden biokemiallisen hapenkulutuksen mukaan oli keskimäärin 96 %. Vuoden paras biologinen kokonaispuhdistusteho oli 99.95 % 5 vuorokauden biokemiallisen hapenkulutuksen mukaan ja paras puhdistustulos 1 mg litraa kohden 5 vuorokauden biokemiallisen hapenkulutuksen mukaan puhdistetussa vedessä. Puhdistetun veden biokemiallinen hapenkulutus on ollut keskimäärin 7 mg litraa kohden.

Laitoksen kaasuntuotanto oli vuoden aikana 231,505 m³ metaanikaasua. Toukokuun lopulla laitos rupesi ottamaan sähköenergian kaupungin sähkölaitokselta, joten kaasunkulutus kaasumoottoireissa tällöin lopetettiin. Sen jälkeen käytettiin kaasua ainoastaan pienempiä määriä lämmitykseen sekä eri tarkoituksiin laboratorioissa ja asunnoissa. Puhdistuslaitoksen vuotuinen kaasunkäyttö oli niin muodoin kaikkiaan 116,088 m³. Kaupungin kaasulaitokselle toimitettiin sen jälkeen kun laitos rupesi saamaan sähkövirtaa kaupungin sähkölaitokselta 114,388 m³ kaasua. Kaasumoottoireiden jäähdytysvettä käytettiin lämmitystarkoituksiin sinä aikana, minkä ne olivat käynnissä. Myöskin moottorien poistokaasujen lämpö otettiin talteen kahdella esilämmittimellä. Kun kaasuntuotanto ajoittain ei ollut riittävä laitoksen lämmön ja voiman tarpeeseen ja koska vuoden jälkipuoliskolla kaikki kaasu toimitettiin kaasulaitokselle, käytettiin moottoireiden öljyllä käyttöön 160 kg naftaa ja lämmityskattiloita varten 32 tonnia koksia ja 129 syltä halkoja. Laitoksen voiteluöljyn käyttö oli 1,408 kg. Laitoksen kehittämän ja käyttämän sähköenergian määrä oli

126,927 kwt, minkä lisäksi sähkölaitos toimitti 279,760 kwt, joten käytetty sähköenergian määrä oli 406,687 kwt. Lietelavoille johdettiin 8,303 m³ lietettä. Kuivuessaan lietteen tilavuus supistui 5,630 m³:iin, mikä lietemäärä melkein kokonaan ajettiin Taivallahden eri istutusalueille ja vain 14 m³ myytiin. Hiekanerottimesta poistettiin 52 m³ hiekkaa ja välpistä 67 m³ välppäjätteitä. Kokonaiskäyttökustannukset, korot ja kuoletukset poislaskettuina, mutta laborantin palkka ja gravitatiojohtoa myöten tulevan viemärivereden pumppuamiskustannukset mukaanluettuina olivat 18 p puhdistettua likavesikuutiometriä kohden, vastaten 10: 50 mk laitoksen toimintapiirissä asuvaa henkilöä kohden vuodessa, koko henkilöluvun ollessa n. 70,000.

Kyläsaaren puhdistuslaitoksessa puhdistettiin vuoden aikana 2,338,388 m³ viemäriverettä, josta bioloogisesti 1,359,278 m³ ja loput ainoastaan mekaanisesti. Bioloogisen kokonaispuhdistuksen teho 5 vuorokauden biokemiallisen hapenkulutuksen mukaan mitattuna oli ensimmäisen puolivuoden aikana suoritettujen tutkimusten perusteella keskimäärin n. 96 % ja mekaaninen puhdistusteho n. 46 %. Saostuvien aineiden määrä oli laitokseen tulevassa vedessä keskimäärin 7.8 cm³ litraa kohden 2 tunnissa ja mekaanisesti puhdistetussa vedessä keskimäärin 0.8 cm³ litraa kohden 2 tunnissa. Saostuviin aineisiin nähden oli siis mekaaninen puhdistusteho keskimäärin 88 %. Vuoden paras biolooginen kokonaispuhdistusteho oli 99.8 % 5 vuorokauden biokemiallisen hapenkulutuksen mukaan ja paras puhdistustulos 1 mg litraa kohden 2 tunnissa 5 vuorokauden biokemiallisen hapenkulutuksen mukaan puhdistetussa vedessä. Keskimäärin oli 5 vuorokauden biokemiallinen hapenkulutus puhdistetussa vedessä kuuden ensimmäisen kuukauden aikana 12 mg litraa kohden. Laitoksen kaasuntuotanto oli vuoden aikana 198,962 m³ metaanikaasua, josta myytiin 87,899 m³ autojen käyttövoimaksi ja 103,505 m³ kaupungin kaasulaitokselle. Lietelavoille johdettiin 3,462 m³ lietettä, josta kuljetusvaikeuksien takia ajettiin lavoilta pois vain 13 m³. Hiekanerottimesta poistettiin 43 m³ hiekkaa ja välpistä 31 m³ välppäjätteitä. Laitoksen voimankulutus oli kaikkiaan 601,599 kwt. Laitoksen kokonaiskäyttökustannukset, viemärivereden pumppuaminen ja kemistin palkka mukaanluettuina, mutta korot ja kuoletus poisluettuina, olivat 47 p puhdistettua likavesikuutiometriä kohden. Kun laitoksen toimintapiirissä asui n. 65,000 henkilöä, olivat kustannukset henkilöä kohden 16: 95 mk vuodessa. Tällöin on teollisuuslaitosten likavesimäärä myös jaettu henkilömäärälle.

Yllä esitettyihin puhdistuslaitosten numerotietoihin oli sodalla suuri vaikutus. Erittäinkin asukaslukua ei voitu tarkasti arvioida, eikä tuleva vesimäärä ja vuositulokset olleet joka suhteessa verrattavissa aikaisempien vuosien tuloksiin. Tämä johtui myöskin siitä, ettei vuoden jälkipuoliskolla voitu suorittaa tarkempia tutkimuksia.

Vuoden aikana suoritetuista menoarvioon sisältyvistä suuremmista viemäriverkon uudis- ja täydennystöistä mainittakoon seuraavat kustannusten ollessa alla mainitut: Heinolankadun viemärin uusiminen 139,145: 05 mk, Heinolankadun ja Tuusulankadun välisen Viipurinkadun osan viemärin uusiminen 625,409: 65 mk, Loviisankadun ja Viipurinkadun välisen Karjalankadun osan viemärin uusiminen 408,853 mk; kokoojajohdon rakentaminen Sörnäisten rantatiehen viemärintä 41 a kohdalta Näkinkujaan aloitettiin kustannusten ollessa 300,937: 15 mk; viemäritunnelin louhiminen Tilkan sillan luota Paciuksenkatuun aloitettiin varoilla, jotka alunperin

oli myönnetty kokoojajohtoa varten Meilahdesta Pikku-Huopalahden suunniteltuun puhdistuslaitokseen, joka suunnitelma muutettiin, kustannusten ollessa 2,730,637: 15 mk; sekä samoin aloitettu viemäritunnelin louhiminen Nordenskiöldinkadusta Stenbäckinkadun länsipäähän kustannusten ollessa 3,895,398: 35 mk. Erilaisia välttämättömiä viemäriverkoston täydennys- ja uusimistöitä suoritettiin eri osissa kaupunkia 890,314: 05 mk:n kustannuksin.

Uusien katujen rakentamisen yhteydessä rakennettiin seuraavat viemärit: Pirkkolan omakotialueen toisen rakennusvaiheen viemärit, joista suurin osa oli jo rakennettu v. 1940, 388,333: 10 mk:n kustannuksin ja viemäri Kaarelantien ja Pirkkolantien väliseen Peltotien osaan 370,017: 40 mk:n kustannuksin; viemärin rakentaminen Pakilantien ja Peltotien väliseen Lampuodintien osaan aloitettiin, josta kustannukset olivat 568,509: 65 mk; sekä viemäri Monsaksentiehen 50,000 mk:n kustannuksin. Eräitä näitä töitä varten myönnettiin lisämäärärahoja kohonneiden työpalkkojen takia.

Kustannukset vuoden aikana suoritetuista menoarvioon sisältyvistä uusista viemäreistä ja viemäreiden uusimisista olivat 10,367,554: 55 mk ja viemäriverkoston korjauksesta ja kunnossapidosta sekä pienemmistä täydennystöistä ja puhdistuslaitosten käytöstä ja hoidosta yhteensä 3,634,196: 50 mk. Puhdistuslaitosten ja putkivalimon vuokrat olivat 125,010 mk, joten viemäriverden ja puhdistuslaitosten kokonaiskustannukset olivat yhteensä 14,001,751: 05 mk.

Putkivalimossa, jossa työt vuoden jälkimmäisen puoliskon aikana olivat melkein kokonaan keskeytyksissä, valmistettiin kaikkiaan 1,754 m betonista muhviputkea, halkaisijan vaihdellessa 60—130 cm, 27 kpl sadevesikaivoja ja 50 kpl kaidepylväitä.

Sodan takia ei voitu suorittaa kaikkia menoarvioon sisältyviä töitä ja myöskin kunnossapitotyöt tulivat samasta syystä jonkin verran laiminlyödyiksi.

Urheilukenttien korjaus- ja kunnossapitotyöt suoritettiin menoarvioon otettujen määrärahojen puitteissa, mutta rajoitettiin ne sodan takia vähimpään mahdolliseen. Kustannukset olivat seuraavat: Eläintarhan, Kallion, Haapaniemen, Käpylän, Väinämöisenkadun, Kaisaniemen, Annalan, Pasilan ja Kangasalan tien urheilukenttien kunnossapito 247,009: 75 mk; Töölön pallokenttien kunnossapito 140,632: 85 mk; Käpylän raviradan urheilu- ja pallokenttien kunnossapito 124,043: 80 mk; velodromin radan ja kentän kunnossapito 48,210: 80 mk; maratonradan kunnossapito 881: 60 mk; Herttoniemen hiihtomäen kunnossapito 13,352: 60 mk; hiihtomäkien rakentaminen ja kunnossapito 47,778: 20 mk; kelkkamäkien rakentaminen ja kunnossapito 204,414: 50 mk; Kaisaniemen verkkopallokenttien kunnossapito 18,600: 30 mk; maaluistinratojen kuntoonpano ja kunnossapito 481,655 mk; Mustikkamaan juhlakentän kunnossapito 6,459: 35 mk, pesäpallokenttien kunnossapito 10,926: 75 mk, Lääksön ja Ruskeasuon ratsastusratojen sekä ratsastusteiden kunnossapito 32,966: 15 mk sekä Talin laukkaradan kunnossapito 5,938: 75 mk; kenttien kasteluun ja kahlaamoon käytetty vesi maksoi 56,221: 50 mk.

Uudistustyöt, joita varten menoarviossa oli määräraha, aloitettiin ja kustannukset vuoden aikana olivat seuraavat: Soratie velodromilta Käpylän raviradalle 22,784: 20 mk sekä maaliverkot tukirautoineen Käpylän raviradan pallokentille 22,584: 05 mk.

Katurakennusosaston uusia urheilulaitteita varten suorittamien töiden

kokonaiskustannukset olivat 45,368: 25 mk ja urheilulaitteiden kunnossapitokustannukset 1,439,091: 90 mk eli yhteensä 1,484,460: 15 mk.

Edellisestä vuodesta siirretyillä varoilla suoritettiin m.m. alla mainitut työt: Viemärin rakentamista Tervasaareen jatkettiin 446,725: 05 mk:n kustannuksin, viemäri Keijontien ja Mäkelänkadun väliseen Koskelantien osaan rakennettiin valmiiksi 536,868: 50 mk:n kustannuksin, kokoojajohdon rakentamista Kauppatorilta Liisankadulle jatkettiin 7,716,255: 65 mk:n kustannuksin, Rajasaaren puhdistuslaitoksen täydennystyöt maksoivat 338,989: 85 mk, putkivalimon lisärakennuksen, jota ei saatu aivan valmiiksi, rakentamistyö 480,605: 65 mk, Jämsänkadun louhintatyöt 77,353: 70 mk, viemäri Abrahaminkadun ja Lapinlahdenkadun väliseen Ruoholahdenkadun osaan 607,967: 45 mk, viemäri Malminrinteeseen 243,898: 20 mk, viemäri Porthaninkadun ja Hämeentien väliseen Toisen linjan osaan rakennettiin valmiiksi 131,281: 70 mk:n kustannuksin ja viemäri Pohjolankadun ja Koskelantien väliseen Mäkelänkadun itäpuolen osaan 267,313: 60 mk:n kustannuksin, kokoojajohto viemäristä n:o 33 Sörnäisten rantatiehen, jonka rakentaminen oli aloitettu jo edellisenä vuonna, maksoi 3,915,044: 55 mk, kokoojajohto Hakaniementorin 1:n kohdalta Näkinkujaan 740,731 mk ja kokoojajohto Siltasaarelta, viemäristä n:o 33 lähtevään kokoojajohtoon 1,047,374: 15 mk. Tie- ja istutustöiden kustannukset sou- ja melontastadionin ympäristössä olivat 198,326: 10 mk.

Aikaisemmista vuosista siirretyillä varoilla aloitettiin rakennustoimiston työpajan suojahuoneen rakentaminen, josta kustannukset olivat 415,508: 60 mk.

Siirretyillä määrärahoilla suoritettujen töiden kustannukset olivat yhteensä 17,557,001: 75 mk. Kohonneen palkkatason y.m. johdosta myönnettiin useita näitä töitä varten lisämäärärahoja yhteensä 3,853,000 mk.

Vuoden aikana osittain suoritettiin valmiiksi, osittain aloitettiin töitä, joihin määrärahat myönnettiin joko käytettävissä olevista käyttövaroista tai v.n 1942 menoarvion ennakkona. Nämä työt rajoittuivat pääasiassa ilmasuojelujärjestelytöihin, joihin kaupungin oli pakko ryhtyä sodan takia. Täten rakennettiin suojahuoneita lohkoja ja lohkoryhmiä sekä sairaaloita varten 12,380,975: 30 mk:n kustannuksin. Ne suojahuoneet, joiden rakentaminen oli aloitettu v. 1939—40, voitiin ottaa käytäntöön sodan puhjettessa kesäkuussa. Sama koski palokunnan suojia, joita kuitenkin osittain käytettiin yleisinä väestönsuojina. Näiden kustannukset olivat 1,498,184: 95 mk. Ilmapuolustustöiden kustannukset olivat 213,728: 05 mk. Teuras-tamon suojahuoneen kustannukset olivat 742,418: 30 mk. Erottajen ja Senaatintorin alle rakennettavien yleisten väestönsuojien kustannukset olivat vastaavasti 2,000,226: 50 mk ja 2,085,329: 45 mk. Uusi sisäänkäytävä Kallion vesijohtotunneliin louhittiin 476,455: 70 mk:n kustannuksin. Uuden lohkosuojan louhiminen Vallilaan aloitettiin ja kustannukset olivat 659,977: 95 mk. Ilmasuojelutöitä sekä pommitusten aiheuttamia raivaustöitä suoritettiin yhteensä 918,905: 35 mk:n kustannuksin.

Muista käyttövaroilla tai myönnettyillä ennakkovaroilla suoritetuista töistä mainittakoon seuraavat kustannusten ollessa alla mainitut: Invaliidsäätiön uudisrakennukselle johtavat tiet ja viemäri Ruskeasuolla 1,039,891: 45 mk, Kuutamotien tasointi Käpylän yhteiskoulun kohdalla 149,950: 85 mk, Onnentien tasointi saman korttelin kohdalla 79,282: 05 mk sekä viemäri 47,965: 55 mk; Untamonkujan tasointi 195,000 mk; käytävien kunnostaminen kaupungin tonttien kohdalla Munkkiniemessä

11,937: 15 mk; Mottitien ja Viestitien työt Marttilan omakotialueella 109,607: 50 mk; Kauppatorin uudelleenjärjestely 714,034: 90 mk; ja tuberkuloosisairaalan halkorata 21,087: 65 mk.

Myönnettyillä käyttövaroilla tai v:n 1942 menoarvion ennakkovaroilla suoritettujen töiden yhteiset kustannukset olivat 45,241,397: 20 mk, josta v:n 1942 ennakkovaroja oli 5,862,098: 25 mk.

Paitsi edellä mainittuja menoarvioon sisältyviä tai myöhemmin myönnettyillä määrärahoilla tehtyjä töitä suoritettiin myös töitä kaupungin muille laitoksille, Puhelinyhdistykselle ja yksityisille talonomistajille sekä valtion virastoille. Tällaisiin töihin kuuluvat myös suojahuoneet Puhelinyhdistystä ja sähkölaitosta varten. Näiden laskutöiden kustannukset olivat 11,077,179: 95 mk.

Katurakennusosaston suorittamien töiden kustannukset olivat yhteensä 103,154,801: 90 mk.

Sodan aiheuttamat poikkeukselliset olosuhteet, välttämättömien rakennusaineiden puute ja teknillisen henkilökunnan suuri vähentyminen sotapalveluskutsuntojen takia, vaikeuttivat huomattavasti osaston tehtävien käsittelyä. Suurin teknillisen henkilökunnan puute ilmeni uusien töiden suunnittelussa ja työpiirustusten laatimisessa, mikä vuorostaan ylenmäärin vaikeutti jo muutenkin ylläritetun työnjohdon tehtävien suoritusta.

Talorakennusosasto. Kaupunginarkkitehdin ja apulaiskaupunginarkkitehdin lisäksi kuuluivat osaston henkilökuntaan seuraavat henkilöt: lämpötekniikko, toimistoarkkitehti, 4 vanhempaa arkkitehtia, apulaissarkkitehti, 2 piirtäjää, alikamreeri ja 5 toimistoapulaista. Sen lisäksi oli osaston palveluksessa 1 ylimääräinen arkkitehti koko vuoden ja 2 ylimääräistä arkkitehtia maaliskuun 1 p:stä alkaen vuoden loppuun, jotka kaikki palkattiin työmäärärahoista. Suoranainen työnjohto osaston työmailla oli uskottu 24 rakennusmestarille, joista 5 erosi vuoden aikana. Konttorihenkilökunnasta oli 6 arkkitehtia ja 1 piirtäjä kutsuttuina sotapalvelukseen yhteensä 906 päivää ja 24 rakennusmestarista 12 kutsuttuna sota- tai työpalvelukseen yhteensä 1,895 päivää. Luonnollisesti osaston toiminta kärsi tästä suuresti, minkä lisäksi myös kaupunginarkkitehdin vaihdos vaikutti osastoon toimintaan ehkäisevästi.

Rakennustarvikkeiden ja työvoiman puutteesta johtui, ettei rakennustoimintaa voitu jatkaa säännöllisesti, ja että työt parilla työmaalla täytyi keskeyttää.

Työssä olevien työntekijäin lukumäärä vaihteli, ollen suurin eli 540 tammikuun ensimmäisellä viikolla ja pienin eli 180 syyskuun ensimmäisellä viikolla. Työntekijäin keskimääräinen luku viikkoa kohden oli vuoden aikana 272, edellisenä vuonna 461.

Kaupungin omistamien rakennusten ja talojen korjausta ja kunnossapitoa varten oli menoarviossa eri momenteilla varattuna yhteensä 4,920,890 mk:n suuruinen määräraha. Korjaus- ja kunnossapitotöiden kustannukset nousivat 4,377,612: 10 mk:aan. Lumenluontiin katoilta varattua määrärahaa ylitettiin 130,936: 60 mk. Kaupunginvaltuuston päätöksen mukaisesti suoritettiin kustannuksia pommitusvaurioiden korjauksista Aleksanterinkadun talossa n:o 1, Pengerkadun talossa n:o 5, kaupunginkirjastossa Porthaninkadun 12:ssa, hammasklinikassa Kaisaniemenkadun 3:ssa, Annalan kartanossa, Helsinginkadun talossa n:o 24, Rantatorin kauppahallissa, kansakouluissa Neljännen linjan 11:ssä ja 13—15:ssä, Fleminginkadun talossa n:ot 22—24, Porthaninkadun talossa n:o 8, Katajanokan tulli- ja

pakkahuoneessa, Rahapajanrannan tulli- ja varastorakennuksessa, Maka-siinirannan tulli- ja varastorakennuksessa, Etelärannan tavarasuojassa, Katajanokan tavarasuojassa n:o 8 sekä tarkastuspaviljongissa, yhteensä 694,469: 05 mk. Kansakoulujen korjausmäärärahaa ylitettiin 154,607: 55 mk. Jos yhteenlaskettu määrärahanvajausta vähennetään 828,822: 05 mk:n suuruudesta säästöstä, jää jäljelle 543,277: 90 mk, joka säästönä palautettiin kaupunginkassaan.

Uudis- ja muutosrakennustöitä varten oli menoarviossa eri tileillä käytettävissä yhteensä 26,701,072: 50 mk:n suuruinen määräraha. Määrärahaan lisättiin v:sta 1940 siirretty 14,948,820: 05 mk sekä v:n 1942 menoarvioon merkitty 331,445: 90 mk. Käytettävissä olevat varat nousivat siis 41,981,338: 45 mk:aan kustannusten ollessa 25,335,714: 80 mk. Sofiankadun 3:ssa sijaitsevan poliisilaitoksen tallirakennuksen muutostyömäärärahaa ylitettiin 390,504: 35 mk, koska työt suoritettiin toisen ohjelman mukaan kuin aikaisemmin oli aiottu. Ruotsista lahjoitettujen rakennusten vastaanotto ja rakennustyöt Pirkkolan omakotialueella nimistä määrärahaa ylitettiin 4,041,508: 40 mk ja kaupunginvaltuusto oikeutti tammikuun 28 p:nä 1942 yleisten töiden lautakunnan ylittämään alkuperäistä määrärahaa 4,282,500 mk. Ratakadun poliisiaseman lämpöjohtokattilan uusintaa varten varattua määrärahaa ylitettiin 10,000 mk. Suorittamatta jääneitä töitä varten siirrettiin 20,959,682: 45 mk v:een 1942.

V:sta 1940 siirrettiin lisäksi määrärahoja yhteensä 30,611,376: 25 mk, johon lisättiin 300,000 mk työntekijäin palkkojen korottamista varten varatusta määrärahasta. Suoritettujen töiden kustannukset nousivat 7,855,461: 60 mk:aan. Määrärahan säästöstä 19,862,220: 80 mk siirrettiin v:een 1942 ja 3,193,693: 85 mk palautettiin kaupunginkassaan.

Vuoden aikana suoritettiin myös töitä, joita varten määräraha oli merkitty v:n 1942 talousarvioon, osaksi kaupunginvaltuuston tai kaupunginhallituksen käyttövaroilla, yhteensä 1,653,297: 15 mk:n kustannuksin. Näitä töitä varten myönnettyjen määrärahojen säästöstä 53,123: 50 mk siirrettiin v:een 1942 ja 112,723: 95 mk palautettiin kaupunginkassaan.

Edellä mainittujen töiden lisäksi suoritettiin töitä eräiden kunnallisten laitosten ja viranomaisten laskuun, yhteensä 1,560,011: 95 mk:n arvosta, jotka työt tuottivat rakennustoimistolle voittoa 49,352: 05 mk.

Talorakennusosaston v. 1941 suorittamien töiden kokonaiskustannukset nousivat 27,478,596: 35 mk:aan, edellisenä vuonna 47,996,960: 15 mk:aan.

45,409,114 mk:n suuruudesta säästöstä siirrettiin 40,875,026: 75 mk v:een 1942. Kun yhteenlaskettu vajoa oli 4,949,098: 30 mk ja kaupunginkassaan palautettiin 4,534,087: 25 mk jäi jäljelle 415,011: 05 mk:n suuruinen määrärahanvajoa.

Suurehkoista uudisrakennuksista, jotka vuoden aikana luovutettiin tarkoitustaan vastaavaan käyttöön, mainittakoon työtupien ja elintarvikekeskuksen Helsinginkadun tontilla n:o 24 sijaitseva uudisrakennus, osa Ruotsista saaduista lahjataloista sekä Pallokentän uudisrakennukset. Eräiden pienehköjen täydennystöiden keskeneräisyyden takia ei lopullisia kustannuksia voida ilmoittaa.

Talorakennusosastolla käsiteltiin 734 diaariin vietyä asiaa; näistä annettiin lausuntoja, osaksi yleisten töiden lautakunnalle, osaksi kaupunginhallitukselle ja muille laitoksille. Sen lisäksi laadittiin uudis- ja muutosrakennuspiirustuksia, joista mainittakoon piirustusehdotukset kaupungintalossa tehtäviä muutostöitä varten, lapsirikkaiden perheiden asuinrakennuksia

varten, lastenseimen ja -tarhojen sisustamista varten erinäisiin kiinteistöihin, Ryttylän koulukodin Alatalo ja Toimela nimisten rakennusten uudestaanrakentamista varten, erinäisiä uudenaikaistamis- ja muutostöitä varten kulkutautisairaalassa, Nikkilän sairaalassa ja kunnalliskodissa, Vallilan juhla-kenttää varten, työntekijäin ruokailuhuonetta varten Katajanokalle, Kallion haarakirjaston laajoja muutostöitä varten, kaupunginpuutarhurin asuntoa varten, ulkokuonerakennusta varten Toivolan koulu-kotiin y.m.; pääpiirustukset teurastamon kahta lisärakennusta varten, kaasulaitoksen lisärakennusta varten Sörnäisiin, lisärakennusta varten sähkölaitoksen pääasemalle Sörnäisiin, uutta kansakoulua varten kortteliin n:o 559, yhdeksää asuinrakennusta varten lapsirikkaille perheille kortteleihin n:ot 857 ja 859 b, kalan tukkumyyntiin tarvittavia rakennuksia varten Isoon Verkkosaareen, suojahuonetta varten Nilsiäkadun kansakouluun y.m.; sekä työpiirustukset työtupien ja elintarvikekeskuksen Helsinginkadun varrella olevia uudisrakennuksia varten, kansakoulua varten kortteliin n:o 559, kalan tukkumyyntiin tarvittavia rakennuksia varten, vuotavarastorakennusta varten Katajanokalle, työpajarakennusta varten Korkeasaareen sekä muita rakenteilla olevia rakennuksia varten. Paljon aikaa omistettiin myös tehtäville, joita ei ennätetty suorittaa aikaisemmin kiireellisinä aikoina ja jotka tarkoitettiin rakennettaviksi vastaisuudessa, sekä nykyisten olosuhteiden vaatimaan, aikaisempien suunnitelmien uudestaanlaatimiseen; näihin kuuluivat m.m.: poikien ammattikoulu, Töölön kansakoulun uudestaanrakentaminen, satamavarastorakennus telakka-alueelle, suomenkielisen työväenopiston lisärakennus, ruotsinkielisen työväenopiston uudisrakennus sekä lukuisat vaihtoehdot lapsirikkaiden perheiden asuinrakennuksiksi kortteleihin n:ot 857, 859 b, 888 ja Reijolan alueelle.

Kesälomaa myönnettiin 493 työntekijälle. Kustannukset mainituista lomista nousivat 489,377: 40 mk:aan, edellisenä vuonna 432,634: 60 mk:aan. Kustannukset sairausavustuksista nousivat 296,759: 40 mk:aan, edellisenä vuonna 305,205: 45 mk:aan. Hautausavustuksina maksettiin 17,300 mk, edellisenä vuonna 19,291: 30 mk. Kustannukset itsenäisyyspäivän viettämisestä nousivat 12,981: 65 mk:aan, edellisenä vuonna 47,398: 70 mk:aan. Kustannukset reserviharjoituksiin kutsuttujen palkkauksesta nousivat 1,206,936: 70 mk:aan, edellisenä vuonna 833,606: 90 mk:aan.

Kustannukset sääntöpalkkaisten viranhaltijain, arkkitehtien, lämpötekniikon, piirtäjien, alikamreerin ja toimistoapulaisten palkkaamisesta nousivat yhteensä 1,060,330 mk:aan ja tilapäisen työvoiman, yhden toimistoapulaisen, vahtimestarinapulaisten ja siivoojan, yhteensä 45,628 mk:aan, elisiis yhteensä 1,105,958 mk:aan, edellisenä vuonna 1,085,965 mk:aan. Ylimääräisten arkkitehtien sekä rakennusmestarien palkat suoritettiin työmäärärahoista.

Lämpötekniikon valvontaan kuului v:n 1941 päättyessä 86 laitosta, joissa oli kattiloita kaikkiaan 199 ja niiden tulipinta yhteensä 4,566 m². Kattilat jakaantuivat laatunsa puolesta seuraavasti:

	Luku	Tulipinta, m ² ,	
		yhteensä	keskimäärin kattilaa kohden
<i>Höyrykattilat</i>			
Korkeapainekattilat, työpaine > 0.5 kg/cm ²	19	1,248	65.7
Matalapainekattilat, työpaine < 0.5 kg/cm ²	87	1,682	19.3
Yhteensä	106	2,930	27.6
<i>Lämminvesikattilat</i>	93	1,636	17.6
Kaikkiaan	199	4,566	22.9

Laitosten kunnossapitoa varten oli käytettävissä yhteensä 425,700 mk, josta jäi säästöä 20,272 mk.

Kertomusvuoden kuluessa suoritetuista tärkeimmistä tehtävistä mainittakoon seuraavat: Pallokentän, Sofianlehdossa olevan ammattioppilaskodin, elintarvikekeskuksen ja kaasulaitoksen konttorirakennuksen asennustöiden valvonta ja lopputarkastus sekä suojahuoneiden asennustöiden valvonta. Edellisten lisäksi suoritettiin useita alustavia suunnitelmia ja kustannuslaskelmia.

Polttoainekulutus lämpökeskuksissa oli yhteensä 15,876.4 tonnia koksiksi redusoituna. Koksin ja kivihiilen osuus koko kulutuksesta oli vain 26.6 % oltuaan edellisenä vuonna 53.4 % ja sodan edellisinä vuosina n. 96 %. Kun halkojen lämpöisällön hyväksikäyttö normaalissa valurautaisissa liitokattiloissa oli huomattavasti huonompi kuin koksien ja kun koksikin oli laadultaan huonompaa kuin aikaisemmin, lisäsivät nämä seikat yhdessä normaalia alhaisemman ulkoilman keskilämpötilan kanssa tuntuvasti polttoaineen kulutusta. Mutta kun toisaalta yleensä tyydyttiin alhaisempaan huonelämpötilaan kuin normaalivuosina ja polttoaineen käytössä pyrittiin mahdollisimman säästeliääseen käyttöön, ei kokonaiskulutus kuitenkaan kasvanut enempää kuin mitä laitosten lukumäärän lisäys edellytti.

Puisto-osasto. Puisto-osaston henkilökuntaan kuuluivat kaupunginpuutarhuri, apulaiskaupunginpuutarhuri, toimistoapulainen ja ylimääräinen toimistoapulainen. Kaupunginpuutarhuri J. E. Arangon ollessa sairauden takia estyneenä virkaansa hoitamasta huhtikuun 15 p:stä toukokuun 14 p:ään sekä hänen kuoltuaan, kesäkuun 4 p:stä lukien, hoiti kaupunginpuutarhurin tehtäviä apulaiskaupunginpuutarhuri L. Saarela.

Kaupungin puistot ja puistikot jaettiin v. 1935 seitsemään piiriin, jota piirijakoa edelleen noudatettiin. Jokaisessa piirissä toimi puutarhuri piirityönjohtajana. Heistä kahden siirryttyä toukokuun alusta työskentelemään kuukausipalkoin, jäi vielä yksi piirityönjohtaja työskentelemään tuntipalkoin. Piirityönjohtajilla oli esimiehenä vanhin työnjohtaja. Kaupunginpuutarhan alueella ja kasvihuoneissa toimi työnjohtajana kasvihuoneenpuutarhuri, Talin ja Reijolan taimistoissa taimistonpuutarhuri; molemmat työnjohtajat työskentelivät kuukausipalkoin samoin kuin talonmies kaupunginpuutarhassa. Uudistoitä johti kolme tilapäistä työnjohtajaa tuntipalkoin. Puutarhaharjoittelijoita oli vuoden alkupuoliskolla 6 ja loppupuoliskolla 3. Puistovahteja oli 20, jotka kaikki nauttivat viikkopalkkaa.

Työssä olleiden työntekijäin lukumäärä oli palkkalistojen mukaan suurimmillaan toukokuun toisella viikolla, 371 ja pienimmillään joulukuun 3 viikolla, 39. Edellisenä vuonna oli suurin luku 344 ja pienin 52. Keskimääräinen viikoittainen luku oli kertomusvuonna 151.6, edellisenä vuonna 180 ja v. 1939 205.

Työntekijäin tekemien työtuntien määrä väheni edellisestä vuodesta 18.3 %:lla eli 412,085.5 tunnista 336,389.5 tuntiin. V:sta 1939, jolloin osaston työntekijäin tekemä työtuntimäärä oli tähänastisista suurin, oli vähentyminen 41.7 %. Työtunneista tekivät miehet 51.0 %, naiset 44.4 % ja kuorma-ajurit hevosineen 4.6 %. Seuraavasta taulukosta ilmenevät mainitut luvut ja niiden keskiarvot v. 1932—41:

Vuosi	Miehet		Naiset		Kuorma-ajurit (Miehet hevosineen)		Työtunteja yhteensä
	Tunteja	%	Tunteja	%	Tunteja	%	
1932	251,005.0	69.8	95,423.5	26.5	13,429.5	3.7	359,858.0
1933	154,863.0	60.5	87,452.0	34.2	13,708.0	5.3	256,023.0
1934	195,730.5	60.4	111,840.5	34.5	16,719.5	5.1	324,290.5
1935	200,833.5	60.5	115,021.0	34.7	15,980.5	4.8	331,835.0
1936	189,825.5	59.0	118,217.0	36.8	13,448.0	4.2	321,490.5
1937	199,651.0	57.6	131,790.0	38.0	15,447.5	4.4	346,888.5
1938	262,816.5	61.1	144,387.5	33.6	22,904.5	5.3	430,108.5
1939	284,826.5	59.8	171,802.5	36.0	¹⁾ 19,955.5	4.2	476,584.5
1940	227,575.0	55.5	164,274.5	39.9	²⁾ 20,236.0	4.9	412,085.5
1941	171,499.0	51.0	149,438.0	44.4	³⁾ 15,452.5	4.6	336,389.5
Keskiarvo	213,862.6	59.5	128,964.7	35.9	16,728.1	4.6	359,555.4

Kuorma-autojen työtunteja merkittiin palkkalistalle 2,034.5, edellisenä vuonna 2,977. Sitä paitsi muutamat kuorma-autoilijat ajoivat laskua vastaan 1,351 tuntia, joista maksettiin 84,075 mk, edellisenä vuonna vastaavien lukujen ollessa 2,878 tuntia ja 114,097: 50 mk sekä v. 1939 15,417 tuntia ja 539,104 mk.

Kertomusvuoden alkukuukaudet olivat erittäin kylmiä. Helmi- ja maaliskuussa sattui runsaasti lumipyryä. Kevät tuli tavallista myöhemmin. Kesäkuukaudet olivat normaalia lämpimämmät ja kuivemmat. Erittäin pitkän kuivan jakson katkaisi elokuun 5 p:nä sattunut sade. Elokuun sademäärä oli normaalia suurempi, mutta ei kuitenkaan täysin riittävä kostuttamaan läpeensä kuivunutta maata. Syksy oli jälleen niukkasateinen. Lokakuun 10 p:nä alkoi maan pinta jäätyä ja saman kuukauden 13 p:nä satoi ensimmäisen kerran lunta. Joulukuun puolivälissä oli lunta n. 60 cm. Kolme päivää ennen joulua sattunut vesisade ei kyennyt viemään lumipeitettä, joka siten jäi pysyväiseksi kevääseen saakka.

Talven aikana suoritetuista töistä mainittakoon lavaikkunain, paperikorien ja työkalujen kunnostaminen, uusien lasten hiekkalaatikkojen ja kasvien kuljetuslaatikkojen teko ja vanhojen kunnostaminen. Puiden leikkaamista suoritettiin etupäässä talvityönä. Lisäksi kuului talvitöihin teiden aukipito kaupunginpuutarhan alueella ja Läntisellä hautausmaalla, osaston hoidossa olevien hautojen puhtaanapito lumisateiden jälkeen sekä kasvihuoneissa talvehtivien kasvien hoito.

Kevätyöt käsittivät kasvihuoneissa siementen kylvämisen, pistokkaiden leikkaamisen, juurruttamisen ja ruukkuihin istuttamisen sekä ruukuissa kasvaneiden kasvien uudestaan istuttamisen, taimilavojen laskemisen ja niihin siirrettyjen kasvien hoidon. Maan sulattua alkoivat kiireelliset kevätyöt; puistojen ja istutuksien puhdistaminen myöhäissyksyn ja talven aikana niihin kertyneistä jätteistä ja kaikenlaisista roskista sekä nurmikenttien kunnostaminen.

Myöhemminä tehtävinä seurasivat nurmikenttien leikkaaminen ja tarpeen vaatiessa niiden kasteleminen, pensasaitojen leikkaaminen, kukkaryhmien istuttaminen ja hoitaminen sekä puistokäytävien hiekoittaminen ja kunnossapito. Huomattavasti naistyoivoimaa sitova koko kesän ja syksyn kestävä jokapäiväinen työ oli puistojen ja niiden käytävien puhtaan-

¹⁾ Siitä 7,123.5 tuntia ajettu laskuun veloittaen 114,024 mk. — ²⁾ S:n 9,098.5 tuntia, veloittaen 155,374 mk. — ³⁾ S:n 5,608.5 tuntia veloittaen 128,075 mk.

pito varisseista lehdistä, paperiroskista y.m. Syksyn tehtäviin kuului lisäksi ruukuissa olevien emäkasvien siirtäminen lavoista kasvihuoneisiin ja lavatarhan tyhjentäminen sekä puiden, pensaiden ja perennain kevät-istutusten täydennysistutukset.

Putkilavoista pantiin keskiryhmä lämpenemään helmikuun 24 p:nä, jolloin luotiin myös ensimmäinen lavakarhi lämpenemään. Toinen ryhmä putkilavoista otettiin käytäntöön huhtikuun 23 p:nä. Lantalämpölavojen laskeminen päättyi toukokuun 5 p:nä. Käytössä oli kesän kuluessa 410 ikkunaa lantalavoja, kylmiä lavoja 137 ja putkilavoja 171 ikkunaa. Taimistossa oli lisäksi 123 ikkunaa käsittävä lavatarha.

Puistojen puhdistus päästiin myöhäisen kevään takia aloittamaan huhtikuun 28 p:nä eli 10 päivää myöhemmin kuin edellisenä keväänä. Vanhoja nurmikoita kuntoonpantaessa käytettiin heinänsiementä vain kaikkein välttämättömiin paikkoihin. Sitä mukaa kuin puistojen ja puistikoiden puhdistus edistyi siirrettiin niihin penkkejä, paperikoreja ja hiekkalaatikoita. Viimeksi mainittujen siirtämistä ja etenkin hiekan hankintaa vaikeutti suuresti kuljetusneuvojen puute. Paperikoreja oli puistoissa 595 kpl. Lasten hiekkalaatikoita oli eri hiekkakentillä puistoissa 93 kpl. Lasten keinut, joita oli 30 kpl, asetettiin paikoilleen toukokuun alussa, jolloin järjestettiin myös keinuista huolta pitävät puistovahdit piireihinsä; piirejä oli 14.

Vesilinnut siirrettiin Alppilaan toukokuun 5 p:nä ja sieltä pois lokakuun 28 p:nä, jolloin niistä 10 luovutettiin Korkeasaaren eläintarhaan ja 5 myytiin Salon kauppalan puutarhaan; loput teurastettiin ja myytiin kaupunginhallituksen lokakuun 2 p:nä tekemän päätöksen mukaisesti. Töölönlahdella oleskeli puolikesyjä sorsia, joita kaupunginpuutarhan puolesta ei voitu kaurojen puutteen takia enää ruokkia. Lintujen talviruokintaa silmälläpitäen kasvatetut perunat, lantut ja kaalit myytiin ravintoloihin ja yksityisille.

Keväällä kukkivat ensimmäisinä ryhmäkukkina edellisenä syksynä istutetut vanhat tulppaanit, 13,327 kpl, ja narsissit, 837 kpl, yhteensä 14,164 kpl. Kukkasipuleita oli 14 eri puistossa ja puistikossa.

Kesäkukkain taimia ja niihin verrattavia taimia istutettiin kukkaryhmiin yhteensä 32,961 kpl. Kukkaryhmien lukumäärää vähennettiin sota-ajan takia n. kolmanneksella, ja oli niitä kertomusvuonna 40 puistossa ja puistikossa. Edellisenä vuonna oli kukkaryhmiä 25,107 kpl 42 eri paikassa.

Vanhoihin perennapenkkeihin istutettiin 3,586 kpl perennoja kaikkiaan 9 puistikkoon. Suurin erä niistä, 2,795 kpl Phloxia, istutettiin Vallilan kunnallisten työväenasuntojen pihamaille. Edellisenä vuonna istutettiin 5,149 kpl 8 puistikkoon.

Koristepuita ja pensaita istutettiin 39 paikkaan kaikkiaan 2,267 kpl, arvoltaan 85,667 mk. Näistä tuli Pallokentän rinnekatson taakse 589 kpl pensaita, Mäkelänsadulle 100 lehmusta, Töölönlahden länsirannalle 93 hopeapajua ja sokeritehtaan kiviaidan viereen 270 villiviinin tainta. Muut käytettiin paikkauksiin. Edellisenä vuonna vastaavanlaisten istutusten lukumäärä oli 1,325 ja istutettiin niitä 13 eri paikkaan.

Toukokuun 13 p:nä istutettiin Eläintarhaan H. Borgströmin patsaan alapuolella olevaan rinteeseen Jean Sibeliuksen tammi. Rinteellä kasvoi ennestään kaksi merkkitammea, nim. marraskuun 24 p:nä 1899 istutettu Leo Mechelinin tammi ja joulukuun 29 p:nä 1908 istutettu Walter Runebergin tammi.

Puistojen ruohon annettiin yleensä kasvaa jokseenkin pitkäksi. Eräissä puistoissa kuten Kaivopuistossa, Tähtitorninmäellä, Tehtaanpuistossa ja Munkkiniemen puistoissa sai heinä kasvaa täyteen mittansa ennenkuin se niitettiin. Ainoastaan edustavimmat ruohokentät, missä oli kukkaistutuksia, niitettiin tavallisilla ruohonleikkuukoneilla, muut leikattiin viikatteella. Moottoriruohonleikkuukoneita ei käytetty bensiinin puutteen takia. Kaikki niitetty heinä ja ruoho myytiin paikkakuntalaisille yhteensä 32,435: 50 mk:n hinnasta.

Edellisen talven pakkasissa vaurioituneita, mutta eloon jääneitä puita tuhoutui melkoinen määrä sitä seuranneen toisen pakkastalven takia. Elokuun 23 p:nä raivonnut myrsky kaatoi puistoista n. 40 puuta, katkoi puiden haaroja ja oksia sekä kallisti joukoittain pienempiä runkopuita, jotka olivat sen vuoksi uudelleen tuettava.

Ilmapommituksissa heinäkuun 9 p:nä ja marraskuun 4 p:nä sattui Porthaninkadun rinteeseen, Aleksis Kiven kansakoulun ja Tähtitorninvuoren istutuksiin 4 pommia, mistä aiheutui arviolta n. 1,500 mk:n vahingot.

Istutuksiin kohdistuneita vahingontekoja ja varkauksia havaittiin vuoden aikana 43 tapausta. Autot aiheuttivat istutuksille vahinkoja 12 tapauksessa.

Kasvitauteja ja tuhohyönteisiä torjuttiin kasvihuoneissa myrkkynesiteillä, ruiskuttamalla sekä savuttamalla, samoin hoidettiin puistoruusuja avomaalla. Puistopuita ja pensaita ei sen sijaan ruiskutettu kertomusvuoden kuluessa.

Talvipuutarha pidettiin sodasta huolimatta säännöllisesti auki arkipäivinä klo 12—15, sunnuntaisin klo 11—16. Kukkivia kukkia voitiin talvipuutarhassa vaihtaa verraten vähän.

Runebergin ja Lönnroten patsaiden koristelu oli yksinkertaisempaa sota-ajan takia, eikä tavanmukaisia tervapatoja voitu polttaa tarvittavien aineiden puutteesta. Snellmanin patsaalla oli koristeena ruukkuhortsioita toukokuun 12 p:nä. Vanhan kirkon puistossa olivat sankaripatsaat pimentämismääräysten takia ilman jokatalvisia joulukuusia valaisuneine joulutähtineen.

Rakennustoimiston konepajalla korjautettiin ja maalautettiin 787 puistopenkkiä, edellisenä vuonna maalattujen lukumäärä oli tarkistettuna 615. Uusia puistopenkkejä ei valmistettu, sillä niihin tarvittavia teräsjalvoja ei saatu sodan takia. Penkkien lukumäärä oli entinen, 2,423. Uusia parkikoreja hankittiin 40 kpl.

Elimäenkadun varrelta vuokraamastaan vajasta joutui puisto-osasto luopumaan, kun vaja myytiin huhtikuussa tontin myynnin takia. Säilytystiloihin Kampin alueella oli osaston luovutettava puolustusvoimien tarpeisiin.

Vedenkulutus oli vesilaskujen mukaan 37,171 m³, edellisenä vuonna 44,292 m³. Kuivasta keskikesästä huolimatta oli kulutus 16.1 % edellisen vuoden kulutusta pienempi, mikä johtui siitä, että nurmikoita ei liioin kasteltu, koska ruohon annettiin kasvaa pitemmäksi. Kertomusvuonna ei puistoihin johdettu yhtään uutta kesävesijohtoa.

Poikkeuksellisen ajan takia viljeltiin kaupunginpuutarhassa myyntiä varten melkoinen määrä vihanneksia. Pienessä kasvihuoneryhmässä, jonka pinta-ala on 202 m², kasvatettiin aikaista persiljaa, pinaattia, retiisiä ja salaattia sekä tomaatteja; 30 ikkunanalaa lämpölavoja oli kasvamassa persiljaa, salaattia ja pinaattia, avomaalla myös tomaatteja sekä kaalia ja lanttuja. Vihanneskasvien taimia myytiin 6,304: 75 mk:n ja vihanneksia

72,383: 50 mk:n arvosta. Perunan y.m. viljelemistä varten vuokrattiin yhden ja kahden aarin palstoja useista eri puistoista yhteensä 402 aaria.

Kertomusvuonna ennen sodan puhkeamista ajettiin puistoihin yhteensä 1,591.5 m³ ruokamultaa, edellisenä vuonna 4,461.5 m³ ja v. 1939 19,583 m³.

Puisto-osaston varsinaiset menot nousivat 4,980,848: 90 mk:aan, josta 2,776,078: 70 mk oli puistojen ja yleisten istutusten kunnossapitokustannuksia. Viimeksi mainittu määrä jakautui seuraaviin eriin:

	Mk		Mk
Aadolfinrinne	903: —	Heikinkadun istutukset	15,400: 25
Agricolankujan puistikko ..	1,837: 50	Helsingin- ja Fleminginka-	
Agricolanpuistikko	10,811: —	dun kulma	2,321: —
Aleksanteri II:n patsaan istu-		Helsingin- ja Sturenkadun	
tukset	979: —	kulma	1,280: 50
Aleksis Kiven kadun istu-		Hernesaaarenkadun istutuk-	
tukset	15,390: 50	tukset	1,553: —
Alli Tryggin puistikko	16,748: 70	Hesperianesplanaadi	62,034: 20
Alppilan lammikkopuist-		Hietalahdentorin kolmio ..	2,360: 75
tikko	27,248: —	Hietaniemen puistoalue ..	30,894: —
Ammattienedistämislaitok-		Hietaniemenkadun kolmio	4,802: 25
sen istutukset	400: —	Hietaniemenkadun varsi ..	24,438: 50
Annalan urheilukentän istu-		Hietarannan istutukset	40,884: 50
tukset	8,677: —	Humallahden puisto	11,744: 30
Apollon- ja Runeberginka-		Hämeentien lehmukset	3,979: 50
dun kulma	6,934: 25	It. Alppirinne	892: —
Apollonpuistikko	4,649: 25	It. Vaihdekadun istutukset	2,247: 25
Arkadian- ja Pohj. Rauta-		Johanneksen kirkon istu-	
tiekadun kulma	960: 25	tukset	18,904: 50
Arkadiankadun lehmukset	3,266: —	Kaarlen- ja Castréninkadun	
Ateneumin puistikot	10,929: 75	kulma	940: —
Aurorankadun ja Turuntien		Kaisaniemi	116,261: 80
välinen istutus	12,438: 25	Kaivopuisto	147,258: 75
Bulevardin puistutukset ..	9,662: —	Kallion kirjastotalon istu-	
Caloniuksen- ja Runeber-		tukset	8,024: 75
ginkadun kulma	2,408: 50	Kallion kirkon istutukset ..	11,906: 25
Dagmarinkadun leikki-		Kallion urheilukentän is-	
kenttä	3,503: 50	tukset	16,069: 50
Edelfeltintien istutus	2,492: 50	Kammionkadun lehmukset	1,939: —
Eiran puistikko	18,598: 75	Kangasalantien leikki-	
Elimäen- ja Kuortaneenka-		kenttä	9,320: —
dun kulma	1,196: —	Kapteenipuistikko	13,284: —
Eläintarha	138,963: 10	Kasarmitorin istutukset ...	5,399: —
Eläintarhanlahden ranta ..	7,050: —	Kasvihuoneet	194,210: 85
Engelinaukio Merikatuun		Katajanokan puistikot	16,002: 50
saakka	43,456: 50	Kaupunginpuutarha	175,824: 75
Ensi-puistikko	14,724: 75	Kaupunginpuutarhan la-	
Esplanaadi, Kappeli-, Ru-		vaviljelykset	161,850: 85
nebergin ja Teatteri-.....	92,691: 20	Keuruuntien istutukset	7,730: 50
Etelärannan lehmukset ...	425: —	Kirurgisen sairaalan istu-	
Franzeninkadun istutukset	60: 75	tukset	16,490: 25
Fredrikinkadun pohjois-		Kolmikulma	657: 50
pään istutukset	4,932: 50	Konservatorion idänpuo-	
Fredrikintorin istutukset ...	1,319: 25	leinen rinne	940: —
Haapaniemen urheiluken-		Koskelantien istutukset ...	20,535: 75
tän istutukset	11,092: —	Kotkankadun koivut	3,017: —
Hakaniemen hallin vierusta	525: 50	Koulupuistikko	8,180: —
Hakasalmen ja Hesperian		Käpylän kortteli n:o 875 ...	2,969: —
puistot	67,007: 20	Käpylän urheilukentän is-	
Hankkijan edusta	1,809: 25	tukset	10,352: —
Haudat Lant. hautaus-		Laivurinkadun rinne	1,973: —
maalla	24,511: 75	Lapinlahdenpuistikko	7,124: —
Hauhontien puistikot	14,649: —	Liisanpuistikko	14,145: 75

	Mk		Mk
Linnankoskenkadun lehmukset	2,506: —	Runebergink. leikkikenttä	8,422: 25
Lönnrotinpuistikko	2,037: 75	Ruoholahdenpuistikko	9,284: —
Lönnrotin ja Runebergin patsaiden koristelu	14,969: 05	Ruusula	20,921: 50
Maurinkadun pohjoispään istutukset	2,461: 25	Saksalaisen kirkon istutukset	9,860: 75
Mechelininkadun istutukset	21,392: 75	Siltavuorenranta	6,308: 75
Merisataman istutukset	6,811: 25	Simonkadun kujanne	5,188: —
Meritullinkadun pohjoispään istutukset	2,396: 25	Snellmanin patsaan koristelu	216: —
Messeniuksen- ja Topeliuksenkadun kulma	315: —	Snellmaninpuistikko	9,011: 50
Munkkiniemen puistikot	34,165: 50	Soutustadionin istutukset	1,398: —
Museokadun leikkikenttä	3,436: 25	Stadionin eteläpuoleiset istutukset	7,385: 25
Myllyrinne	5,676: —	Sähköteknillisen laitoksen istutukset	1,723: —
Mäkelänkadun istutukset	18,455: 25	Säätytalonpuistikko	10,858: —
Mäkelänkadun tontin n:o 33 istutukset	2,234: —	Tehtaanpuisto	42,695: 25
Neitsytpolun kolmio	7,557: —	Teknillisen korkeakoulun puistikko	797: 50
Nervanderinpuistikko	8,165: 25	Telakanpuistikko	8,352: 25
Niittykadun puistikko	19,419: 10	Teollisuuskoulun edusta	2,349: 25
Oikokadun kallioistutukset	4,681: —	Topeliuksenkadun lehmukset	4,395: —
Osuuskassojen keskuslainarahasto oy:n talon edusta	486: 50	Topeliuksenpuisto	48,409: 20
Paasivuorenpuistikko	10,604: —	Torkkelinpuistikko	7,349: 50
Pallokentän rinnekatsoimo	11,402: 25	Toukolan konepajan nurmi-piennar	1,332: —
Pasilan torin istutukset	3,868: —	Turuntien ja Arkadiankadun kolmio	4,359: 80
Paulantien leikkikenttä	1,024: —	Turuntien runkopuut	2,844: —
Pengerkadun rinne	8,547: 75	Tähtitorninvuori	136,531: 25
Perhonkadun leikkikenttä	1,494: 50	Töölön kortteli n:o 507	565: —
Perämiehenkadun eteläpään istutukset	368: 50	Töölöntorin istutukset	1,584: 50
Pitkänsillan ääriset istutukset	8,123: 50	Töölöntorin lehmukset	576: —
Pitkänsillanrannan tontin n:o 3 istutukset	1,338: —	Ullanpuistikko	5,375: —
Pitkänsillanranta	3,566: 50	Urheilukadun puistikot	4,481: 50
Pohjoisrannan lehmukset	2,479: —	Vaasanpuistikko	2,738: 25
Pohjolankadun istutukset	9,439: —	Vallilan puistikko	11,916: 30
Porthaninkadun rinne	9,755: 50	Vanhan kaupungin kirkko-maa	4,269: —
Porvoonkadun puistikot	2,780: —	Vanhankirkon puisto	56,632: 50
Postikadun istutukset	2,979: 75	Vilhonvuori	12,690: —
Puijonkadun puistikko	9,056: —	Vuorimiehenpuistikko	16,860: 50
Punanotko	46,383: —	Väinämöisenkadun urheilukentän vierustat	6,357: 50
Puutarhakadun puistikko	7,743: 75	Yhteiskunnallisen korkeakoulun talon ääriset istutukset	11,919: 75
Pyöräilyradan istutukset	7,142: 50	Sekalaiset menot	177,642: 05
Pääskylänpuistikko	5,815: 50		
Rautatien torin istutukset	11,139: 50		
Ritaritalonpuistikko	8,322: 50		
Runebergin patsaan istutukset	2,546: —		
		Yhteensä	2,776,078: 70

Erinäisten kaupungin laitosten istutusten kunnossapitokustannukset nousivat 208,491: 70 mk:aan jakautuen seuraaviin alaeriin:

	Mk		Mk
Aleksis Kiven koulun istutukset	19,703: —	Erinäisten kansakoulujen istutukset	18,121: —
Desinfioimismajalan istutukset	2,281: —	Humallahti n:o 56 B:n istutukset	549: —

	Mk		Mk
Kampin sähkölaitoksen istutukset	228: —	Palolaitoksen istutukset ...	1,363: —
Kivelän sairaalan istutukset	7,350: 30	Puhtaanapitolaitoksen ja Töölön haarakirjaston istutukset	1,207: —
Kulkutautisairaalan istutukset	14,360: 80	Sofianlehdon lastenkodin istutukset	11,886: 70
Käpylän kirjaston istutukset	5,614: —	Teurastamon istutukset ...	3,057: —
Käpylän poliisiaseman istutukset	4,649: —	Töpeliusenkoulun istutukset	4,897: —
Lapinlahden kansakoulun istutukset	7,024: —	Tuberkuloosisairaalan istutukset	20,051: 30
Loviisankadun tuberkuloottisten asuntotalon istutukset	4,526: —	Työväenopiston istutukset	446: —
Marian sairaalan istutukset	50,985: 40	Vallilan ruotsinkielisen kansakoulun istutukset ..	4,333: —
Mariankadun poliisiaseman istutukset	5,838: —	Vesilinnojen ympäristön istutukset	20,021: 20
		Yhteensä	208,491: 70

Kaupunginpuutarhan kasvihuoneiden ja asuinrakennusten polttoainemäärärahaan myönnettiin 75,000 mk:n lisämääräraha. Työntekijäin palkkojen korottamiseen myönnettiin lisämäärärahaa yhteensä 428,111: 60 mk.

Puistojen uudistoitä oli n. 90 % vähemmän kuin edellisenä vuonna ja niiden kustannukset nousivat 114,778: 15 mk:aan vastaavan määrän ollessa 1,244,209: 75 mk v. 1940. Uudistoitä ehdittiin suorittaa vain vähäisessä määrässä, koska kuljetuksiin oli kuorma-autoja saatavissa sangen rajoitettu määrä. Liikekannallepanon alkaessa kaikki osaston ajossa olleet kuorma-autot ja suurin osa työhevosistakin otettiin armeijalle. Miehistä kutsuttiin sotapalvelukseen 40 % ja työpalveluun 20 %. Työkykyisimpiä miehiä oli siten poissa 60 %. Jäljelle jääneet 40 % olivat joko yli-ikäisiä tai jonkin sairauden takia lääkarintodistuksella vapautettuja ase- ja työvelvollisuudesta. Sodan aikana olivat uudistyt keskeytyksissä, koska minkäänlaisia tarveaineiden kuljetuksia ei voitu suorittaa.

Keväällä ajettiin Väinämöisenkadun urheilukentän pohjoispuolelle 350 m³ ruokamultaa, tasoitustoitä suoritettiin samalla; kustannukset olivat 49,342: 45 mk. Käpylän korttelin n:o 838 eteläpuolelle tulevan puistikon perustamistyöt aloitettiin vuoden alussa. Puistikon paikalta kaadettiin 119 havupuuta, hiekkakenttä pohjattiin ja täytettä hankittiin; kustannukset olivat 63,485: 70 mk. Kahdelle uudistytömaalle varattiin heinänsiemen, josta oli menoja yhteensä 1,950 mk, mutta töitä ei ehditty aloittaa ennen sotaa.

Viidestä uudistytömäärarahasta, jotka olivat vuoden talousarviossa, muutettiin neljä kaupunginvaltuuston tammikuun 28 p:nä 1942 tekemän päätöksen mukaisesti siirtomäärärahoiksi siirtyen täten seuraavaan vuoteen yhteensä 197,764: 30 mk.

V:n 1938 talousarviossa oli siirtomääräraha korttelin n:o 334 järjestelyä varten; määrarahasta käytti katurakennusosasto kertomusvuonna 150,688: 95 mk, ja määrärahan lopun, 146,152: 60 mk, kaupunginvaltuusto päätti tammikuun 28 p:nä 1942 siirtää v. 1942 käytettäväksi.

V:sta 1940 siirtyneestä kahdeksasta uudistytömäärarahasta, jotka sittemmin muutettiin siirtomäärärahoiksi, käytettiin vain yhtä, nimittäin Hiekkarannan ja soutustadionin välisen alueen tasoitukseen merkittä

määrärahaa, jatkamalla Taivallahden rannan kiveämistä ja täytteen vastaanottamista, josta menot olivat 305,344: 65 mk.

Taivaskallion- ja Onnentien kulmaukseen tulevaa puistikkoaluetta raivattiin, puistikon perustamiseen myönnetystä 100,000 mk:n ennakkomäärärahasta käytettiin 8,609: 70 mk.

Toukokuun 15 p:nä kaupunginhallitus myönsi 10,000 mk töiden järjestämiseksi työttömille naisille 3-päiväisin työviikoin, tarkoitukseen käytettiin 12,533: 40 mk; erotuksen, 2,533: 40 mk, kaupunginhallitus lokakuun 30 p:nä myönsi lisämäärärahana. Voikukanjuurien kitkentää varten kaupunginhallitus myönsi toukokuun 29 p:nä 82,500 mk, josta käytettiin 75,589: 90 mk.

Lupa voikukanjuurien keräämiseen eräistä puistoista myönnettiin n.s. nuorison iskujoukoille ja useille yksityishenkilöille.

Katurakennusosaston laskuun suoritettiin seuraavat työt kustannusten ollessa alla mainitut: Postikadun istutusten korjaus 16,686: 90 mk; pääpal aseman pensasaidan paikkaaminen 2,958 mk; Rajasaaren puhdistuslaitoksen istutusten korjaus 3,474: 50 mk; Korkeavuorenkadun väestönsuojan tunneliaukon ympäristön siistiminen 276 mk, samoin Tähtitorninvuoren 7,035: 80 mk ja Punanotkonpuiston 8,614: 50 mk; lokakuun puolivälissä istutettiin Mäkelänekadun varteen 123 lehmusta, joista 23 kuolleiden puiden tilalle, kustannukset olivat 45,581: 60 mk, ja Koskelantien varteen 45 lehmusta kuolleiden puiden tilalle, josta kustannukset olivat 16,102: 70 mk; kustannuksia oli siis kaikista töistä yhteensä 100,730 mk.

Talorakennusosaston tilauksesta kunnostettiin Sofianlehdon vastaanotto- ja ammattioppilaskodin istutukset, vaahterat istutettiin samalla 7,093: 70 mk:n kustannuksin. Varasto-osaston laskuun tehtiin eräitä koristelutöitä 598: 60 mk:n arvosta. Satamarakennusosaston laskuun istutettiin pensaita ja perennoja Herttoniemen asemarakennuksen tontille 2,162: 80 mk:n arvosta.

Vesijohtolaitoksen tiliin hoidettiin Alppilan uuden vesilinnan kattoistutukset, joista kustannukset olivat 13,548: 60 mk ja kunnostettiin kanaalin päällystä Turuntien ja Arkadiankadun kulmassa 20,528 mk:n kustannuksin.

Yksityisillä vuokralla olleet kaksi puistoaluetta kunnostettiin, mistä oli kustannuksia 2,551 mk.

Työntekijöille suoritettiin kertomusvuonna palkkoina kaikkiaan 3,823,706: 95 mk ja erinäisinä etuina 695,801: 20 mk, mikä teki 18.2 % maksetuista tuntipalkoista.

Kesälomaa nautti vuoden loppuun mennessä 262 työntekijää yhteensä 2,286 työpäivää, saaden kesälomarahoja yhteensä 195,441: 05 mk.

Sairaustapauksia ja pienempiä loukkaantumisia osaston työntekijäin keskuudessa sattui vuoden aikana 64 tapausta, joiden johdosta yleisten töiden lautakunta myönsi avustuksia 87 erässä 43 miehelle ja 21 naiselle, yhteensä 98,466: 65 mk. Edellisenä vuonna sairaustapauksia oli 74, joista 57 miesten ja 17 naisten.

Itsenäisyyspäivältä maksettiin työntekijöille yhteensä 4,101: 40 mk, edellisenä vuonna 13,908: 15 mk.

Sotapalvelukseen kutsuttiin osaston työnjohtajista 6, harjoittelijoista 6 ja työntekijöistä 62. Työntekijöille maksettiin reserviläispalkkoja yhteensä 397,792: 10 mk, edellisenä vuonna 293,596 mk.

Eläkkeitä myönnettiin kahdelle osaston naistyöntekijälle, joista toi-

selle 875 mk:n suuruinen täysi eläke ja toiselle 300 mk:n ylimääräinen eläke.

Hautausapua myönnettiin puistovahti Fr. F. Bäckmanin perikunnalle 2,292 mk.

Kaupunginpuutarhasta ja taimistosta myydyistä taimista, vihanneksista, kukista, koristepensaista ja koristepuista, ruohoista ja kukkamullasta sekä juhlatilaisuuksiin vuokratuista kasveista saatiin tuloja yhteensä 385,690: 35 mk, edellisenä vuonna 273,068: 10 mk. Liikevaihtoveroa maksettiin 3,898: 70 mk.

Vuoden lopussa oli talvipuutarhassa kasveja yli sata eri laatua ja lajia, kaikkiaan 4,728 kpl, kasvihuoneissa 23,574 kpl, kellarissa, kylmissä lavoissa ja kaitioissa 17,976 kpl ja taimistossa 74,762 kpl istutuskelpoisia ja 22,851 kpl edelleen kehitettäviä taimia.

Varasto-osasto. Varasto-osaston toimiston henkilökunnan muodostivat varastopäällikkö, varastokirjanpitäjä, inventtaaja, 3 vakinaista ja 4 ylimääräistä toimistoapulaista sekä lähetti. Heinäkuun 1 p:nä erosi virastaan säädetyn ikärajan saavuttaneena varastopäällikkö O. W. Haglund, joka oli hoitanut varasto-osaston päällikön virkaa v:sta 1923 lähtien. Toukokuun 15 p:nä kaupunginhallitus valitsi varasto-osaston päälliköksi Viipurin kaupungin tilintarkkaajan M. Pulkkisen, joka ryhtyi hoitamaan virkaansa heinäkuun 1 p:stä lukien. Sodan syttyessä kesäkuun lopulla joutui viisi toimiston viranhaltijoista sotapalvelukseen. Heistä kaatui heinäkuun 4 p:nä Hangon rintamalla vanhempi toimistoapulainen Å. A. Zetterman, joka oli hoitanut virkaansa v:sta 1937. Päävarastossa, Malminkadun 5:ssä, oli varastonhoitaja, apulaisvarastonhoitaja ja yksi toimistoapulainen. Eri varastoilla oli kullakin varastoesimies ja tarpeellinen määrä varastoapulaisia. Konepajassa oli insinööri, 2 piirtäjää ja 4 toimistoapulaista sekä 2 työnjohtajaa ja tarpeellinen määrä työntekijöitä. Sekä päävaraston että konepajan henkilöistä olivat useat vuoden loppupuoliskolla sotapalvelustaan suorittamassa.

Osaston tehtävänä oli hoitaa ja kunnossapitää rakennustoimistolle kuuluvien tarveaineiden, työkoneiden ja työkalujen varastoja sekä korjauspajaa. Paitsi edellä mainittua Malminkadun 5:ssä olevaa päävarastoa, oli varastoja Ruoholahdessa, Hakaniemessä ja Toukolassa, joista viimeksi mainitussa myöskin korjauspaja. Osasto huolehti myöskin rakennustoimiston tarveaineiden, työkoneiden ja -välineiden sekä kaluston hankinnoista.

Varastossa oli tammikuun 1 p:nä 1941 rakennustarpeita ja muita tarveaineita 9,297,076: 40 mk:n arvosta. Vuoden aikana niitä ostettiin 23,844,523: 90 mk:n arvosta ja annettiin käytettäväksi 20,890,851: 55 mk:n arvosta, joten v:een 1942 siirtyvän varaston arvo oli 12,250,748: 75 mk.

Varastosta annettujen tavaroiden määrät rahassa arvioituna jakautuivat rakennustoimiston eri osastojen sekä kaupungin muiden laitosten ja yksityisten kesken seuraavasti:

	Konepajatöiden raha-arvo, mk	Varastosta luovutettujen tarveaineiden raha-arvo, mk
Kansliaosasto	4,472: 30	55,281: 75
Katurakennusosasto	1,356,920: 85	12,333,316: 95
Satamarakennusosasto	400,939: 75	3,221,114: 35
Talorakennusosasto	732,482: 10	2,980,757: 15

	Konepajattöiden raha-arvo, mk	Varastosta luovu- tettujen tarveai- neiden raha-arvo, mk
Puisto-osasto	106,883: 70	66,681: 60
Varasto-osasto	2,152,981: 35	318,364: 10
Korjauspaja	—	1,673,609: 55
Muut kaupungin laitokset	341,723: 45	163,744: 95
Yksityiset	327,004: 15	77,981: 15
Yhteensä	5,423,407: 65	20,890,851: 55

Kertomusvuoden aikana samoin kuin edellisenäkin vuonna jouduttiin luovuttamaan rakennustoimiston työkoneita, työkaluja ja -välineitä huomattavassa määrässä puolustuslaitoksen käyttöön. Niistä laskutettuja vuokratuloja oli 1,325,867: 50 mk sisältyen siihen vähäinen määrä myös satunnaisista vuokrauksista yksityisiltä saatuja vuokratuloja. Sekalaisia tuloja koneiden myynnistä, erinäisistä luovutuksista ja maksujen palautuksista y.m.s. osastolle kertyi 398,064 mk.

Tilivirasto. Tiliviraston henkilökunnan muodostivat kamreeri, kirjanpitäjä, kassanhoitaja ja 6 toimistoapulaista.

Tilitodistuksia oli vuoden aikana 35,273, laskutuksia 1,554 ja lähetettyjä kirjelmiä 1,603.

Tiliviraston toiminnan laajuus selviää seuraavasta yhdistelmästä:

	Debet, mk	Kredit, mk
Työmäärärahat edellisistä vuosista	72,792,427: 87	136,800,031: 92
Vuoden talousarviotyöt	120,976,491: 50	177,151,738: 72
Kaupunginkassan tilit	325,550,804: 17	206,028,879: 90
Kaupungin muiden laitosten tilit	30,160,359: 90	30,160,359: 90
Ylimääräiset työt	86,428,376: 15	83,413,453: 55
Tarveaineet ja konepajat	38,563,560: 65	26,312,811: 90
Verohuoltotoimisto	2,735,062: 40	2,735,062: 40
Leski- ja orpokassa	220,827: 60	220,827: 60
Kansaneläkelaitos	363,504: —	363,504: —
Työn- ja taistelunlaina	140,248: —	140,248: —
Menojäämät	8,950,126: 10	22,823,315: —
Tulojäämät	4,131,317: 80	2,000,466: 15
Rakennustoimiston tulot	6,484,358: 25	9,346,765: 35
Yhteensä	697,497,464: 39	697,497,464: 39

Rakennustoimiston käsikassan rahanvaihto vuoden aikana nousi 26,736,953: 50 mk:aan.

Tilivirastoa varten myönnettyjä määrärahoja oli yhteensä 359,689 mk ja menot nousivat 362,944: 45 mk:aan. Painatusta ja sidontaa varten myönnettyjä määrärahoja ylitettiin 3,474 mk:lla ja momentille Korvaus kannannasta sisältyvää määrärahaa 149 mk:lla, jota vastoin tilapäistä työvoimaa varten varatuista määrärahoista kertyi säästöä 305 mk ja tarve-rahoja varten varatuista määrärahoista 62: 55 mk.